

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Evangelistarivm M. Maruli Spalaten. opus vere
euangelicum, sub fidei, spei & charitatis titulis in septem
libros partitum**

Marulić, Marko

Coloniæ, 1532

VD16 M 1298

De charitate Liber IIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35578

Iaco. 2. sentis paupertatis toleratio, futuræ vero remuneratio-
nis habet perpetua est & perennis, quod testatur Ia-
cobus apostolus, dicens: Nonne deus elegit pauperes in
hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni? Ne quem
igitur dum domino seruit, paupertatis grauent angu-
stia, cogitet quam grande beneficium sit, ab ipso eligi,
fide ditari, & cælestis regni fieri hæredem.

Finis libri tertij.

EVANGELIUM

LISTARII MARCI MARVLI LIBER
quartus, de charitate, & ijs quæ charitatem con-
sequuntur vel euacuant.

De charitate erga deum. Cap. I.

VAE ad fidei speique v̄tutem magis per-
tinere arbitror, hæten⁹ dicta sunt, restat
vt charitatis quæ officia deo adiuuante
exponamus, easque simul partes tracte-
mus, quæ illi congruere videbuntur, bo-
nis mala more n̄o conferendo: vt legen-
tes, & qd sequendum sit, & quid vitandum, discant. Di-
liges (inquit saluator) dominum deū tuum ex toto cor-
de tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua: hoc
est maximum & primum mandatum. Secundum autem
simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.
In his duobus mandatis vniuersa lex pendet & prophe-
tæ. Maxima igitur charitas est, quam deo debemus; hu-
ic propinqua, qua homines prosequendi sunt. Deum ex
toto corde tunc diligimus, cum nihil eius dilectioni æ-
quamus: sed quæcunq; nobis chara sunt, secundo loco
habemus, quod nisi præstabimus, deo frui non poteri-
mus. Ait enim, Qui amat patrem aut matrem plus quā
me, non est me dignus, & qui amat filium aut filiam
plus quā me, non est me dignus. Ex tota autē anima deū di-
ligimus, cū ne vitæ quædam n̄æ parcimus, dum ei obse-

Mat. 22

Mat. 10

quilmur nihil timendo eos qui corpus occidunt, sed illū potius, qui & corpus & animam potest mittere in gehēnam, cum ipse dicat: Qui perdiderit animam suam pp me, inueniet eam. Hoc quidem sancti præstiterunt martyres, qui temporalem vitam pro Christo offerentes, accipere meruerunt eternam. Ex tota vero mente deum diligimus, quando fide certissima, quicquid de deo sancta sentit ecclesia complectimur, & cuncta quæ vel animo volumus, vel opere implemus, ad ipsius cultum atque honorem dirigimus, nec quicquam omittimus, quod in nobis est, quod ad eius dilectionem referri possit. Diligamus ergo dominum deum nostrum toto corde, ne quid illo charius habeamus, tota anima, ne pro illius nomine corporis tormenta mortemque ipsam, si casus inciderit, aut quicquam formidemus: tota mente, ut omnis nostra cogitatio omnisque actio ad vnum finem tendat, placendi videlicet deo, eiusque conspectu perpetuo perenniterque fruendi. Super hoc triplici proposito fundata charitas non inepte fortasse sub illo contineri videtur fermento, quod acceptum mulier, id est anima deo dedita abscondit in farinae satis tribus, hoc est, in corde, in anima, in mente, donec fermentetur totum, donec ipsa tota in charitatem conuersa, & quod si de tenebat, & quod spe præstolabatur, hoc in deo, quæ super omnia dilexit atque coluit, iam possideat, & bono incommutabili quod possederit, feliciter perfruatur. Isto charitatis genere dilexit Christum suum Petrus, quando concupiuit cum illo habitare in monte, quando viso Iesu super aquas ambulante de nauī desiliens, ad illum ire contendit solus, reliquis in nauī residentibus, admirantibusque hominis audaciam nihil metuentis, nisi cum mergi cœpisset, quando etiam ei de sua cruce prædicenti respondit. Et si me oportuerit mori tecum, non te negabo. Tametsi præstare nequiterit quod promiserat, promisit tamen tanquam præstaturus, & certe præstasset, si non suæ imbecillitati, sed dei virtuti confidens promississet. Quando præterea Christo domino seruis suis pedes lauanti, indignum ratus ut dei

Lucæ. 13

Petrus

25

filius ad tantam descenderet humilitatem, respondit,
 Non lauabis mihi pedes in æternum. postquam tamen
 audiuit, se non habiturum partem cum illo, nisi ab eodem
 se lauari permetteret, continuo mutata sententia, domi-
 ne (inquit) non tantum pedes, sed & manus & caput, vs-
 que adeo expauit, ne ab eo separaretur, quem totis ani-
 mi affectibus diligebat. Quoniam etiam stans pro domino so-
 lus aduersus armatam cohortem strinxit gladium, per-
 cussitque principis seruum, plures forsitan percussurus do-
 nec inter multorum arma & ipse concideret, nisi furen-
 tis animum eiusdem domini iussa repressissent. Post re-
 surrectionem quoque eius gloriosam, cum de nauis il-
 lum in littore stantem agnouisset, non expectauit
 donec remigando ad terram perueniret, sed omnis
 moræ impatiens misit se in mare, vadoque præcurrens
 primus omnium illi se coniunxit. Cæteri enim post eum
 nauigio applicuisse dicuntur. Et quoniam semper præ-
 cipi erga dominum suum amoris ardore flagrauit, di-
 gnus iudicatus est, cui cura dominici gregis committere-
 tur. Atque ut charitatis merito id sibi tribui intellige-
 ret, interrogatur a domino an ipsum amaret, & affir-
 manti statim dicitur, ut eius quem se amare confessus
 est, oues custodiret, ecclesiasticique pastoris officio fun-
 geretur. Ter rogatus, ter se eum quem negauerat, dili-
 gere respondit, & trina charitatis confessio, trinae ne-
 gationis crimen deleuit, atque ipsum confitentem, ut
 cæteris præficeret, dignum reddidit. Sunt & alia in eu-
 gelio amoris eius argumenta, quæ consulto prætereo.
 ne prolixior sim. Illud tantum commemorabimus,
 quod ei cum alijs fuit commune. Omnes quippe Apo-
 stoli, omnibus quæ habebant relictis, secuti sunt domi-
 num, magis eligentes in paupertate cum Christo viue-
 re, quam in diuitijs cum hoc mundo, & persecutiones &
 verbera & necem cum illo sustinere, quam cum terræ regi-
 bus honorari, cum semel gustassent, quam suauis, quam dul-
 cis est dominus animæ quærenti eum. Sed nec mulieres illarum
 modica charitas fuit, quam cum animo tum corpore eum se-
 cutæ, de proprijs facultatibus (ut euangelista ait) mini-
 strabant ei, & sicut egentem sua ope sustentabant, ita in

Iohan. 21.

Sanctæ
mulieres.

De charitate Liber III. 261.

patibulo pendentij lachrymas lamentaq; obtulerunt, sepultum quoq; cum aromatibus quaesierunt, nihil omit- tentes quod singularis erga amatum dilectio videbat exigere. Nec solum officiosas, verum etiam audaces amor fecerat: profectæ enim vt corpus vngerent in sepultura, neque noctis tenebras, neque sepulchri custodes timuerunt. Quod si hæc vt in sepulchro tunc iacentem honorarent, omne contempserunt periculum, quantum culpandi sunt illi, qui dum aliqd tale metuunt, iam in caelo regnantem offendere non formidant? Eandem animi magnitudinem pro eius amore præstitit Ioseph, qui de sepeliendo corpore anxius, non est veritus illud a Pilato poscere, & concessum tollere, & syndone inuolutum in nouo condere monumento, Hunc in amore audacia, Nicodemum commendat liberalitas. Mixturam ad corpus vngendum myrrhæ & aloes attulisse fertur, quasi libras centum. Non pepercit impensæ, dum suo erga dominum satisfacere nititur affectui. Hi ergo cum in finem vsque Christum suum dilexissent, ostenderunt perseverantia opus esse in amando. Perseueravit Maria ad monumentum plorans, & prima resurgentis domini gloriâ videre meruit: & quia proposuerat, nisi inuento dilecti corpore, inde non recedere, digna fuit cum reuiuiscente priusquam cæteri colloqui, & tam admirandæ eius resurrectionis nuntia fieri. Hanc charitatis continuationem ipse etiam dominus præcipit discipulis, dicens: Manete in dilectione mea. Et quæ ratione in illa permanere queant, docet subiungens, Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea. Quisquis ergo se dei sui amatorem profiteretur, & mandatis eius non obtemperat, mendax est, cum libera mandatorum obedientia, veri in deum amoris inditum sit. Quanto autem vsui nobis existat ista charitas testis est peccatrix illa, de qua dictum est, Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum, testes sunt discipuli, quibus dominus dixit, Ipse pariter amat vos, quia vos me amastis. Amando igitur & a peccatis absolui- mur, & deo chari effici- mur, non ea cha-

Mar. 15.
Matt: 28.

Matth. 27
Nicodemus.

Iohan. 26

Iohan. 15.

Lucæ. 7.

ritate qua etiam improbos diligere dicitur vt creator, sed qua electos duntaxat amplectitur vt saluator. Hæc de charitate quam deo debemus, dicta sint satis, si quæquam de illa satis dici queat, sine qua nihil est salutare nihil sanctum, nunc in proximo amoris officia pensemus.

De charitate erga proximum. Caput II.

Mat. 22.

Secundum charitatis mandatum superiori simile esse dixit dominus: Dilige proximum tuum sicut teipsum. Homo ad imaginem & similitudinem dei factus est, non ad æqualitatem. Ideo simili charitate & non pari est prosequendus. Fieri enim non potest vt creatori æparetur creatura, & finitum idem sit cum infinito. Deum ergo dilige plus quam teipsum hominem sicut teipsum. Tunc autem teipsum diligis, cum illa agis que tibi ratio suggerit, non que voluptas blanditur: hoc est, cum viam illam arctam que ducit ad salutem ingrederis, non illam latam, que ad precipitium tendit perditionis. Quod si sic alijs quoque agere, sicque incedere optas, & quantum in te est compellis, verè dilectionis præceptum obseruasti, æque ac teipsum proximos tuos amando. Qui vero luxuriæ deditus, perniciosas mortiferasque sequitur voluptates, atque ad eas vsurpandas cæteros hortatur, certum est ab illo neque se quidem ipsum diligere, neque proximum suum. Hic nempe seipsum non modo non diligit sed etiam odit maxime cum nemo ei capitalior hostis sit quam ipse sibi, quamdiu vitis malæque animi libidini seruit. Quid enim magis noxium esse potest homini quam peccatum, per quod & summum bonum amittitur & ad summum malum peruenitur? Vera est igitur illa charitas, qua tum nos ipsos tum proximos nostros ita amamus, vt & peccata caueantur, & colatur virtus, ac simul iuuetur proximus, & honoretur deus. Oportet itaque finem esse bonum quo dirigatur charitas, qui si malus fuerit, quicquid vel sibi vel amico blanditus egeris, non charitas est, sed sub chari

etatis persona latens exitiale odium. A quo quidem discipulos suos cauere volens dominus ait: Mandatum novum do vobis ut diligatis invicem sicut dilexi vos. Igitur sicut Christus dominus nos diligit, ita & nos diligamus nos ipsos, proximosque nostros, non ad pompam, non ad honores, non ad delicias neque ad opes cumulandas, sed ad earum rerum exercitationem atque cultum, quibus æternum cælestique bonum comparatur. In hoc inquit, cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Non ergo loqui linguis, neque prophetare, neque nosse mysteria, neque habere fidem, neque bona pauperibus erogare, neque postremo corpus tradere ut ardeat, discipulum Christi probant, sed sola ista talis, qualem debere esse diximus dilectio. Quam ut avidius capiamus, iterum idem dominus superiorem sententiam reperit, dicens: Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem sicut dilexi vos. Et sequitur: Maiorē hac dilectionem nemo habet, quā ut animam suam quis ponat pro amicis suis. Deinde paulo post: Hæc mando (inquit) vobis ut diligatis invicem, per hoc quod præcipiendo replicat sapius de dilectione, maiore studio & diligentiore cura sequendā esse demonstrat. Quicquid enim magis persuadere cupimus hoc crebrius auditorū auribus inculcamus. Maximam autem charitatem illam dixit, quæ ne vitæ quidem nostræ parcere nos hortatur dum consultum volumus proximorum salutem. Et certe præferendum est cuiusque hominis animæ perenne bonum, caduco ac transitorio vitæ nostræ bono. Exempli gratia: Sæviante in Christianos persecutione aliquis tormento necisque metu videtur Christum negaturus, tunc tu debes animum eius in spem vitæ melioris erigere, nec pati, ut te tacente & mortis vitante periculum ille separaretur a Christo, iungaturque diabolo, & in æternum pereat. Mori tibi multo magis expedit, ne frater tuus in tartarum corruat, quam vivere, & ei in tanto animæ periculo fluctuanti non succurisse. Quod nisi ita affectus erga proximum tuum fueris, præceptum (ut

Iohan. 13.

Iohan. 13.

ego reor) non implesti charitatis. Quomodo enim alterum diligis sicut te ipsum, si tibi parcis & illum perire permittis, cum præsertim patiendo pro domino & te & illum saluare possis, & vna cum illo ad martyrii coronam peruenires? Dominus pro seruis passus est, & tu pro fratre tuo pati recusas? Apostolique sententiæ resistis, dicentis: Christus pro nobis passus est, vobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius, sed memento quia sicut dictum est, nullam esse maiorem charitatem erga proximum quam pro illo animam, id est vitam istam ponere, ita maioris charitatis maius esse meritum & apud dilectionis remuneratorem deum excellentius præmium. Vnde saluator noster notum esse volens, quare mulieri peccatrici multa dimisisset peccata, causam intulit & ait, Quia dilexit multum, simul que subiunxit, Cui autem minus dimittitur minus diligit. Cæterum in omni vitæ necessitate ordo tenendus est indigentibus subueniendi. In rerum pari inopia, propinquioribus prius opem feras, quam minus propinquis, & domesticis quam extraneis, & fidelibus quam infidelibus, & bonis denique quam malis. Iesus enim dominus noster ante se a pastoribus qui in Iudæa erant quam ab alienigenis adorari voluit, & ante in Nazareth, vbi nutritus & educatus fuerat, Isaia propheta recitando se manifestum fecit quam Hierosolymis, & ante Iudæos ea quæ fidei sunt docere studuit, quam alienigenas nationes. Quam quidem rem postea apostoli quoque ipsi confessi sunt, ad illos dicentes: Vobis oportuit primum prædicari regnum dei, sed quia indignos eo vos fecistis, ecce conuertimur ad gentes. Itaque in distribuendis ex charitate rebus, in eos qui pariter indigent, ratio aliqua ducenda erit cognationis, conditionis, religionis, ac bonitatis, & hoc quoties opus erit vel docere ignaros vel corripere delinquentes, vel exhortari pigros, vel consolari afflictos, vel tolerare iniuriosos, vel etiam pro persecutoribus orare. Item cum oportebit pascere esurientes potare sitientes inuisere infirmos, suscipere peregrinos, tegere nudos, re-

1. Pet. 2. 1.

Eleemosy
næ distri-
buendæ ra-
tio.

Actu. 13.

diligere captiuos, & funerare defunctos. Atque hæc fe-
re sunt charitatis pietatisque officia lucis æternæ mer-
cede compensanda, nisi forte aliquo inanis iactatiæ fu-
mo infecta fuerint atque obscurata; de quibus singulis
erit suo loco differendum. Interim autem etiam inimi-
cos amare a domino discamus.

De charitate erga inimicos
Caput III.

Diligite (inquit) inimicos vestros, benefacite ijs
qui oderunt vos, & orate pro persequentibus Mat. 5
& calumniantibus vos. Quoniam tribus quidē
modis ab aduersarijs nostris offendimur, his iisdem vt
illis propitiemus iubemur, hoc est, corde, opere, & ore.
Illi in corde odium seruant, tu retine dilectionem: illi
opere lædunt, tu beneficijs contende: illi ore detrahunt
conuittantur, maledicunt, tu pro eis vt sese corrigant,
& correcti saluentur deprecare, sequitur enim: Vt sitis
filij patris vestri qui in cælis est, qui solem suum oriri
facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniu-
stos. Vide quãta est huiusce dilectionis merces, bonum
pro malo reddendo filij dei efficitur, deoque similes
reddimur. Ille solis pluuiæque beneficium, hoc est, tem-
poralium bonorum vsum, tam malis quam bonis com-
munem esse voluit: vt tu & charitatem tuam sicut cum
amicis, ita & cum inimicis communices, omnibus pro-
desse, nulli nocere cupiens. Quid aut inter amicorū in-
imicorumque dilectionem intersit, declarat, dicens: Si
enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem
habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? Et si saluta-
ueritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis?
nonne & ethnici hoc faciunt? Amare quippe amantem
naturæ lex est: amare vero inimicum, filiorum dei pro-
prium est & sectatorum **C H R I S T I**. Quamob-
rem concludens ait: Estote ergo vos perfecti, sicut
& pater vester celestis perfectus est. Sicut ille perfectus
est secundum immensitatem diuinæ naturæ, ita & vos
estote perfecti iuxta mensuram atq; paruitatem natu-
ræ vestræ hūanæ, sed nemo in se confidat, vnusq; im

becillitatis suæ memor, ad illum qui solus potest omnia, confugiat, & ab ipso gratiam postulet, sine qua perfecti esse non possumus. Porro quemadmodum superius diximus, proximum esse diligendum, eodem fine & inimicus erit diligendus. Id enim ei potissime optandum est, id præstandum, ex quo ab iniuria cessando melior fore speratur, & correctis tandem moribus creditur salutem consecuturus. Cæterum si illum qui tibi insensus est, tam peruersi inhumanique ingenij esse non ignoras, ut cum ei benefeceris, magis aduersum te insolenscat, cum submisit comiterque responderis, magis irritetur, huic tali præstabis beneficium, si a beneficijs cessaris, si a mitibus responsis destiteris, si tacueris, si denique furentem tacitus præterteris atque recesseris, ea duntaxat de causa, ut ille minus culpabilis sit, cum sæuierit minus. Quod si forte ideo inflatur superbia, quia diuitijs abundat, quia viribus præstat, quia rerum prosperitatibus fruitur, ac propterea melioribus inuidet, multos contemnit, nec paucos afficit iniuria, haud equidem illicitum reor, optare ei aliquam opum iacturam, corporis debilitatem, fortunæ minus ex sententia fluentis iniuriam, ut elati animi vulnus, quod lenibus medicamentis suppuratur, asperioribus curetur. Videndum tamen, ne dum talia imprecaris illi, a quo mali aliquid sustines, odium vel inuidia te moueat, sed sola prouocet charitas, qua inimicum tuum meliorem effici cupias, non miserius, & emendatum, non afflictum, neque hoc propter te, ne ille tibi noceat, sed propter deum, ne deus offendatur, & proximum, ne domino suo peccando pereat. Dicit aliquis arduum nimis & difficile esse, in eos beneuolentiam seruare, a quibus grauitè offensus fueris. Difficile quidem esse fatemur, impossibile negamus. Hoc fecit Dauid erga Saulem regem, & Absolonem filium, utriusque necem fleuit, cum uterque vitæ eius fuisset insidiatus, & alter eidem gloriam militarem inuideret, alter regnum. Stephanus quoque protomartyr pro illis a quibus lapidabatur orauit. & Paulus de ijs qui ipsi infestierant, Cupio (inquit) anathema fieri a domino pro fra

Dauid.

Stephanus.
Paulus.

tribus meis. Ante istos dominus noster Iesus Christus eis a quibus ut interimeretur comprehensus fuerat, usque adeo beneficium se praestitit, ut vni eorum abscissam auriculam statim restituerit, sanamque reddiderit, & discipulum suum quicum absciderat, increparit. Denique pro illis a quibus vincula, colaphos, flagella, vulnera, fel, atque acetum passus fuerat, in cruce pendens ignoscere petiit, & errorem excusauit: Pater (inquit) ignosce eis, quia nesciunt quid faciunt. Talem itaque se inimicis suis exhibuit charitatis magister, quales nos, si per se fieri volumus, esse debere praecipit. Non meretur dici eius discipulus, quisquis aliter aduersus inimicum suum animatus fuerit. Ac ne quid excuses, ne quid caueris, non tuberis in homine amare odij crimen, sed dei opus hominem ipsum. Quomodo autem deum diligis, si opus eius perire concupiscis? Quam ergo graue peccatum sit, hominem odisse, hinc iam speculari incipiamus, ut cum cognouerimus quantum hoc cauendum sit, magis ad quemquam amandum animo alliciamur.

¶ De malo odij. Caput III.

Opus dei odit, quod hominem odit. Quomodo autem potest deum diligere, qui id quod ab illo factum est valde bonum, non diligit? Porro deum nolle diligere, qui prior dilexit nos, quid est aliud, nisi reprobos imitari spiritus, & ab eo a quo conditus es, desciscere atque alienari? Cum ergo is qui homini male operatur, conditori eius aduersetur & diabolum sequatur, restat ut cuius mores sequitur, cum eodem supplicia in inferno patiatur. Falluntur illi qui odium suum excusant dicentes, malos homines deo quoque inuisos esse, iuxta illud, Odiui ecclesiam malignantium, & cum impijs non sedebo. Et illud, Ite maledicti in ignem aeternum, & quos deus odit (inquit) cur eosdem & nobis odisse non licet? Non omnia seruo conueniunt, quae conueniunt domino. Domini interest imperare, seruo obedire, ad dominum pertinet pro scelere punire, ad seruum pati & beatam, non inferre. Odiui ecclesiam malignantium, inquit do-

R

minus. Malignitatem hominū odio se habere his v̄bis testatur, non homines ipsos. In quos quoque æterno igni deputandos ait, vt illi pro reatu puniātur, non vt ipse opus suum damnet, quasi pœniteat eum fecisse q̄d fecerit. Odio ergo habet deus hominis peccatum, non naturam. Ita & tu in vno homine habes alterum quod odisse debeas, alterum quod diligere. Plectere autem delinquentes præpositi officium est. Intēr æquales alteri in alterum nullum ius est nisi commiserendi, si deliquerit, commonendi ne delinquat, oprandi atq; orandi, vt post delictum pœnitentiam agat, & veniā consequatur, & sperandæ salutis gratiam quam peccando amiserat, emendando recuperet. Cæterum qui odit hominem, tam inique de illo deliberat, vt etiam illud quod recte probeque agentem viderit, obloquendo infamet: iniuriæ patientem timidum vocat, ecclesiæ limen terentem hypocritam appellat, subditos corripentem iracundum esse criminatur, & quod virtuti ascribere deberet, hoc ad proxima ei vitia trahere nititur. Tales erant illi qui de Iohanne neque edente, neque bibente, dæmonium ei inesse dixerunt, & de domino edente cum alijs ac bibente, Ecce vorator & potator vini & publicanorum amicus. Qui ergo sic odit proximum suum, non Christianus fidelis, sed infidelis pharisæus est. Ipsi quippe pharisæi cum vidissent Christū ægrotos in die sabbati curantem, non est (inquiunt) hic homo a deo, q̄ sabbatum non custodit, Cum a dæmonio vexatos eius ope liberari conspexissent, dixerunt, In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Noluerunt dicere in virtute dei, ne quis illum et hoc deo charum acceptumque esse existimaret, sed reprobum potius & impium, vt qui non dei auxilium impleret, sed profanis dæmonum inuocationibus utatur. Quid multa? Si cui inimicus fueris, torquebit te inuidia, quoties alios aliter de illo sentire cognoueris, & non mendacio, non probro, non maledictio abstinabis, atq; vnum odium in plurima te præcipitabit vitia, dum morum tuorum iacturam nihili pendis, vitæ

Matth. 11.

cupiens obesse alienæ. Et cum tam immoderate ferrî cœperis, ad iurgia vsque contumeliasque peruenies, post rixas ne manibus quidē temperabis. In nullo profus pharisæis cedens, qui tentarunt prius illum quem oderant, capere in sermone, vt captum accusarent, & eadem malitia os eorum qui ipsum in Hierusalem euntem laudibus prosequabantur, obstruere volebant, iubentes vt tacerent. Deinde etiam edicto statuerant, vt si quis eum cōfiteretur Christum, extra synagogam fieret. Postremo cum nullum finem inueneret inuidia, quamdiu viueret ille cui inuidebatur, falsis testimonijs circūuentū accusant, & totis aīs ad necem innocētis maleuoli homines cōcitāt. Neq; ideo te excusatū putes, q̄a pharisæi iustū p̄secuti sint, tu peccatorem. Neminem sic odisse debes, vt nocere velis. Proinde æquales patienter feras, in minores ita antmaduertas, vt crimen detestari, illos autē diligere videare. Ob hoc scelestus plectitur ab illo qui præsit, vt a scelere desistat, & alij p̄na eius territi, tale aliquid committere vereantur. Quod si dñs etiam seruū puniendo diligere debet, quomō tibi fas erit in conseruum tuum debachari vel fauire vellet? Quem certe nisi corde odisse desinis, quis re atq; ope non offenderis, tanti criminis reus cōprobaberis, quantum mali ei optabis. Cuiuscūq; enim ex odio perniciem cōcupieris, eius interemptor es, dicente Iohāne apostolo, *1. Iohan. 3.* Omnis q̄ odit fratrem suum, homicida est. Nemo itaq; odio erit habendus, q̄ ad imaginē & similitudinem dei creatus est, q̄ Christi sanguine redemptus est. Si malus, improbus, scelestus fuerit, cura si potes, si nō potes, opta, & deum pro illo deprecare, vt dimissa neq̄tia abieciisque vitiis ad virtutis viam conuertatur & viuat.

De pace publica & priuata. Cap. V.

Porro ipsius charitatis vinculum pax est. Concorditer viuant oportet, qui diu inter se amare cupiunt, non incongrue igitur de pace colenda nunc differendum occurrit. Pax quædam publica est, quædam priuata. Publicam pacem dicimus, cum

ab armis fœdere intercedente quietes est, & nec offensam metuit ciuitas, nec offendere exteros parat, sed multa status sui trāquillitate gaudet, ac reb⁹ quas possidet truitur perquam iucunde. Cæterum huic tantæ ciuitum quieti subrepere ortum solet atque ignauia. exinde luxuriæ vitia scaturiunt, quibus corrupti multorum animi dum externam pacem fouent, domesticam perturbant & inter se dissidere incipiunt, postquam foris hostem diu non senserunt. Quod ne tibi contingat, summo opere erit poruendum, id est, pax quæ prodesse debet ne tibi noceat. Cum ergo & prædiorum tuorum prouentus nullo diripiente integer intactusque seruabitur, & ex commercio liberæ negotiationis plurimum lucri accedet, deo gratias age, & ea quæ benigne suppeditantur, non ad luxum tibi dari existima, sed ad exercendam virtutis occasionem. Quantum personæ ac dignitati conuenit rebus tuis utere: quicquid autem superfluere videris, totum ad munificentiam liberalitatemque conuerte, & hoc quod luxuria extigit, quod ambitio exposcit, quod turpis consumere appetit voluptas, incipe pauperibus dilargiri, peregrinos hospitio suscipe, esurientem pascere, nudum operi, ære alieno oppressos redime, subsidia ægrotantibus mitte, mortuis iusta exolue. Ita tibi pax ista publica bñ ac prospere succedet, dum copiam præstat inopiæ subueniendi alienæ, deumque demerendi. Pax autem priuata illa dicitur, quæ singulis iungit singulos, redditque concordem: veluti fuit Dauid & Ionathas, Elias & Eliseus, Paulus & Barnabas. Hæc tu iucunde frui poteris, si omnibus facilem mitemque te præstabis, si neminem lædes, & omnibus quātū in te est, prodesse studebis: si iniuriam magis pati quam inferre disces, ut dicere possis: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: si denique tecum ipsemet pacem habebis, etiam cū alijs habere poteris. Qui enim secum ipse discordat, quomodo cum alijs firmam concordiam tenebit? Tecum autem pacem habebis, cum repugnātem carnem spiritus imperio subdideris, & concupiscentiæ motum compuleris obedire ra-

Pax priuata.

gioni. Quod cum feceris, tunc demum & intra te animi tranquillitate perfrueris, & exterius nemo tibi erit molestus, quia tu nemini eris iratus ad lædendum aut mali aliquid optandum. Charitas tamen aliquando postulat ut irascamur, & irascendo pacem illi quæramus qui peccando offendit. Si quidem irasci delinquentibus ut corrigantur, nihil est aliud, nisi eos reuocare velle ut & deo cui peccauerunt reconcilientur, & bonis omnibus morum sinceritate concordent. Tunc autem pace cum alijs composita recte utimur, cum eius finis potissimum est, ut deo placeamus. Nam pax quæ deo displicet non pax dicenda est, sed malorum conspiratio: & odium potius erit eligendum, quam ad malum consensus. Quoniam & saluator noster cum idola vana colentium concordiam discindere pararet, non veni (inquit) pacem mittere in terram, sed gladium, veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam, & inimici hominis domestici eius. Itaque multo magis proderit gladius, qui putrida membra a sano corpore separet, quam pax quæ morbidas partes fouens totum corpus corrumpi patiatur. Denique bonum est bellum illud quo dirimitur mala pax. Bonum est, inquam, cum vno oculo intrare in regnum cælorum, quam duos oculos habentem mitti in gehennam. Oculi qui scandalizat, quem perire & abhæcere iuberis, est amicus vel consanguineus, qui tibi blanditur, ut sibi in vota retiniquæ assensum præbeas, opemque præstes. Expedi autem eiusmodi hominis inuidiam potius pati iniusta non concedendo, quam concedendo benevolentiam amplecti. Omnium quippe hominum paci solius dei pax semper est præferenda, & pro hac vna omnium inimicitia subeunda.

Matt. 10.

De pace seruorum dei. Cap. vi.

PAx illa dei est, quæ bonorum animos mutuo amore deuincit, quæ Christo seruientes vnum corpus efficit. Et hi quidem idem volunt, idem nolunt, quia omnes pariter ad vnum finem deo placendi tendunt. Non est inter illos est & non, sed iuxta domini præceptum, est est, non

R 3

- non. Concordi mente & corpore deo seruiūt, & ad omne opus bonum vnanimis concurrunt. Quid hac pace dulcius? quid vtilius? quid laudabilius dici queat? Hęc admirās psalmista exclamat: Ecce quam bonū & quam iucundum habitare fratres in vnum. Talis pax atq; cōfensio, vel in cōnobio, vel in solitudīe procul a turbis commorantium si fuerit, gaudeant, quia et preces eorū exaudiuntur, & contubernalem suum habent Christum ipso dicente, Si duo ex vobis consenserint super terrā, de omni re quamcumq; petierint, fiet illis a patre meo Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum. Quod astruit Apostolus ad Corinthios dicens, Pacem habete, & deus pacis & dilectionis erit vobiscum: Consensus in eandem fidem, in eundem inuicem diligendi, inuicem iuuandi affectū, facit pacem istam. De hac dicebat saluator, Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundos dat ego do vobis. Mundana enim pax non de deo idem sentire, nec iisdem moribus viuere, sed tantū ab iniuria offensisque iubet inter se abstinere. Christi vero pax in quibus fuerit concordēs reddet in fide, conformes in proposito, similes in dilectione, compares in humilitate. Quod breuiter explicat propheta, cum ad dominum conuersus ait, Pax multa diligētib; legem tuam, & non est illis scandalum. Et alius propheta, Si in via dei ambulasses, inquit, habitasses vtique in pace super terram. Vera igitur certa que & stabilis pax est, in dei seruitio adunatorum, diuinaque sequentium pręcepta legemque colentium, Eorum rete plenum magnis piscibus, id est, eorum concordia virtutibus perfectio nis referta non scinditur, eorum pacis tunica inconsutilis, quam a Christo acceperunt, non diuiditur, neq; scissuras patitur rixarum nec tineas inuidiæ sustinet, sed domini pręsidio munita, inuiolata, illa saq; perdurat, tunc felicius & sine fine duratura, cum de terris transferētur in cælum, vt qui pacifici fuerant. filii dei fiāt & vocētur. Ad pacem istam capessendam Corinthios hortatur Apostolus, dicens, Obsecro vos fratres per no-
- psal. 133.
- Mat. 18.
1. Cor. 13.
- Iohan. 14.
- Psal. 118.
- Baruch. 3.
1. Cor. 1.

men domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes & non sint in vobis schismata: Sicut autem perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia. Plurimi sane hoc faciendum esse ostendit dum cum tanta exigit obsecratione, & dum adiurat per nomen, quod est super omne nomen, testatur fidelibus maxime necessariam esse pacem atque concordiam. Quod aperte declarat, ubi ad Hebræos scribens ait:

Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit deum. Ne quis præterea generis conditione alteri se præferens dissidium concitet. In vno spiritu

Hebr. 12.

omnes nos, inquit, in vnum corpus baptizati sumus, sicut Iudæi, siue gentiles, siue serui, siue liberi, & omnes in vno spiritu potati sumus. In tantum autem dominus

1. Cor. 12.

fideliū suorum pace delectatur, ut in salutationibus quoque pacem offerri iubeat dicens, Intrantes domum, salutata eam dicentes, Pax huic domui. Et ipse

Mat. 10.

met post resurrectionem suam apparuit discipulis, pax vobis, inquit, & in cælum ascensurus, pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.

Iohan. 14.

Quin etiam tunc in carne nasci voluit, cum terrarum orbis cessantibus bellis pacem agitaret, quando gladius iuxta falsæ varicinium murati sunt in vomeres, & lanceæ in falces, quando angelorum vox audita est de cælo canentium, Gloria in altissimis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ob hoc equidem reor ipsum Christum

Isaia. 2.

ab Apostolo significatum, cum in fine epistolæ ad Romanos dixit, Deus autem pacis sit cum omnibus vobis, Amen. Deus enim pacis est qui inter deum & hominem pacem ponere venit, qui Iudæos & gentiles inter se dissidentes in vna fide copulavit, quæ noua veteribus coniunxit & vtraque fecit vnum. Christus itaque & deus pacis, & dei pax & pax nostra est. Ex quo satis constat illos ab eo esse alienatos, ut non gratiæ sed iræ filii sint qui odio habent pacem, & fraternæ discordiæ sunt auctores. Ipsum autem salutandi morem a domino traditum Apostolos postea vltimasse, scripta eorum testantur. Siquidem epistolas Pauli fere omnes sic incipere &

Lucæ. 12.

sic desinere manifestum est. In principijs enim habent:
 Gratia vobis & pax a deo patre & a domino nostro Ie
 su Christo & similiter in fine. A pace ergo exordia su
 mebant, pace postrema concludebant. Nec aliter Ioha
 nes apocalypsim orditur, nec Petrus epistolas. Vsq; a
 deo iam trita ac peruulgata erat inter Christi discipu
 los pacis offerendæ salutaris. Quod nostris quoq; tem
 poribus obseruari cernimus ab ijs qui Christum Apo
 stolosque eius imitantur. Præterea in lege veteri nomē
 pacis celeberrimum fuisse apparet, & res ipsa ante om
 nia optabilis ac iucunda. Fuit olim hostia quæ diceba
 tur pacificorum. Fuit Gedeonis altare vocatum domi
 ni pax. Legimus & Salomonem in diebus pacis impe
 rasse, & ipsum pacificum appellatum, atq; ideo electum
 qui deo templum poneret, & in hoc opus Dauidi patri
 prælatum, non quia melior, sed quia pacis fuit obserua
 tor. Ezechias, quoniam iactabundus gazam omnem le
 gatis Babyloniæ ostentando peccauerat, per pph
 tam audiuit, illam eidem genti prædam futuram, & hu
 miliatus, Bonus (inquit) sermō domini, sit tantum pax
 & veritas in diebus meis. Cum itaq; non tam pro the
 sauro, quā pro pace esset sollicitus, calamitas dilata fuit
 ad posteros, ipse in pace quam diuitijs prætulcrat, qui
 euit. Iudas quoq; Machabæus dux bello strenuus, illis
 quos vicerat pacem petentibus non negauit, quare vi
 detur nihil aliud armis quæsisse quam pacem, iustaque
 esse bella illa, quæ bonæ pacis sine geruntur: sicut iniu
 sta & iniqua, quæ aliena occupandi cupidine denunti
 ari atque inferri solent. Cum igitur tanti habenda sit
 pax, non immerito vt eam acquiramus possideamusq;
 precibus a domino sollicitandū esse admonemur, dici
 tur enim. Rogate quæ ad pacem sunt Hierusalem. Fiat
 pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. In pa
 ce quippe affluere solet rerum copia, quam bello sæuie
 te minuti ac deficere necesse est. Quamobrem ad populū
 quoq; de Hierusalem in Chaldæam translātum ait do
 minus: Quærite pacem ciuitati ad quam transmigrare
 vos feci, & orate pro ea, quia in pace illius erit pax vo

3. Reg. 7.

2. Reg. 7.

4. Reg. 22.

Isa. 39.

psal. 121.

bis. Alibi etiam est dictum. Orate pro vita Nabuchodo
 nosor regis Babylonis, & pro vita Balthasar filij eius,
 vt videlicet diu viuant illi, sub quibus & ipsi quiete se
 victuros ac secure sperabant. Hoc idem Apostolus præ
 cepit, dicēs: Obsecro primum omnium fieri obsecratio
 nes, orationes, postulationes, gratiarū actiones, p̄ om
 nibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in sub
 limitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vi
 tam agamus in omni pietate & castitate. Amplexanda
 est igitur pax cum adsit, precationibus quærenda cum
 desit, & pro illis orandum, sub quorum imperio atque
 tutela vitæ tranquillitate frui contingit vt sopito bel
 lorum tumultu, nullaq; interpellante molestia, animus
 noster ad deum contemplantum expeditior atq; libe
 rior assurgat.

Baruch . 1.

1. Tim. 2.

De pace animæ & corpo
ris. Ca. vii.

Nisi enim ideo pacem amplectēdam duxerimus,
 vt virtutibus ob quas deo chariores sumus,
 nemine impediēte liberius incumbamus, bo
 no pacis abutimur, & qd̄ prodesse debuerat nocet. Alie
 nis a virtute tunc plane latior peccandi campus pan
 ditur, cum illi aduersariorum non carpuntur molestiis
 cum videlicet non metuunt, ne segetem iam maturam
 hostis incēdat, aut frugiferas deua fiet arbores, aut pe
 cudum greges in prædam abducat, aut obsessos intra
 incēnia tamen sitiq; perire cogat, aut captos bonisq; exu
 tos vel ferro interficiat, vel in perpetuam redigat ser
 uitutem. Fit autem sæpe dum talia formidantur, vt lu
 xuriæ libidiniq; locus pene nullus sit. Et quoniam ab
 his continere se summæ laudis est, haud dubium quin
 voluptuarijs hominibus plus mali pax asserere soleat q̄
 bellum quia incontinentiores reddit, & in omne viri
 um oblata securitate promptiores. His ergo bellum poti
 us optetur, vt male viuendi licentia coerceatur solictu
 dine periculorum. Modestis vero & temperantibus
 viris, vt animo excolendo officiosius operam impen
 R 5

pendat, belli impedimenta submoueri desideremus. Ira enim exteriore aduersario pacato ac cessante, facilius cum isto quem assidue intra nos patimur, erit pugna. Quem certe nisi domuerimus, nisi animi in quo ratio est, ditioni subiecerimus, nihil proderit ab illis inimicis qui foris sunt donata pax, dum ab hoc qui intus est inquietamur. Inimicus autem domesticus noster atque intestinus, ipsa carnis concupiscentia est. Pacem agimus quandiu illi non ceditur, quandiu repugnatur, neque quod caro affectauerit, hoc fieri spiritus permittit. Caro post voluptates abire nititur, & in vitia semper est, pna spiritus vero qui est ratio ipsa, ab his abhorret ne deo peccet, considerans quam sit grande scelus prauae cupidini morem gerere, qua deus offenditur, & a continentiae virtute recedere qua placatur. Ob hoc quidem ex clamat propheta, & ait. Diuerte a malo & fac bonum, inquire pacem & persequere eam. Diuertimus a malo cum carnalibus blanditijs non acquiescimus, facimus bonum, cum iussis praecipisque paremus diuinis. Pacem inquirimus, cum carnis petulantiam ieiunijs, vigilijs, laboribus domando compescimus. Et quoties in hac contentione obnixae ac perseveranter stamus, pacem illam quae cum deo est sequimur, & eam quae cum concupiscentijs est refutamus. Pellantur igitur ab animo vitia, & locus virtutibus detur. dominetur spiritus, ut spiritui subiecta obediat caro, ut pacem quae omnem sensum superat, quae omnibus praefenda est diuitijs, assequi mereamur. Pacem, quae nos deo conciliat, angelis aequat, sanctis copulat, & post victoriam in caelo coronat. Victoria enim opus est, non compositione, ut pacem cum corporis quoque sensibus animus habeat. Qui quidem sensus non nisi superati quiescunt, certare autem nolenti dominantur. Repugnandum est igitur illis, & si fluxa fragiliaque, proposuerint, ad ea quae aeterna sunt dirigantur. Si visus prouocat ut comptam videas mulierem, & in choreis lasciuientes cernas iuuenes, auerte oculos tuos, ne quod diutius considerauerint, facilius

psal. 33

Visus.

Concupiscant. Tuas etiam aures sepi spinis, & linguam
 nequam noli audire, neq; amatoris obscenisq; cātibus
 vel impudicis poetarum lectionibus eas accommodes,
 ne forte turpe aliquid ab his receptum ad cor penetret,
 & per blanditias infusum, animam teriat. Odoramen-
 ta quoq; muliebrem mollitiem præ se ferentia fuge; q̄s
 ea delectant, illis ipsa sordet ȳtus: effœminatq; & ener-
 ues duriora pœnitentiæ officia subire nequeunt. Gulæ
 etiam impera, & si cibos ganeatos vinaq; p̄ciosa tibi cō-
 cupiscenda proposuerit, tu illi econtrario recole Iohan-
 nis locustas & mel syluestre, & siceræ viniq; abstinē-
 tiam, & panes hordeaceos apostolorum, quib. dñs tur-
 bam satiavit in deserto. Obijce & multorum qui in so-
 litudine Christo seruiert, crudas herbas atq; radices
 vel syluestrium arborū fructus, & frigida aquæ pocu-
 la. Si demum ad turpem tactū libidiosa cogitatio te so-
 licitat, comprime manū, auerte te ab aspectu fœminæ,
 refer ab ea pedē, tolle te de medio, vimingere cupidini,
 & quod bonum sit mulierem non tangere, non mihi,
 sed Apostolo crede. Postremo singula quæq; vitia op-
 posita virtutis rememoratione exclude, & in carnis re-
 bellantis periculo, ad illas cogitationes quæ spūs sunt
 confuge. Quoties te inanis gloriæ lacefferit appetitio,
 responde illi: Dominus resistit superbis, humilibus au-
 tem dat gratiam. Quoties cor iracundia incallescere cœ-
 perit, dic ei: Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio,
 & Ira viri iustitiam dei non operatur. Quoties diuitia-
 rum cupido animum titillauerit, oppone illi paupertate
 Christi, apostolorumq; inopiam. memorare diui-
 tis purpurati in inferno miserias, Lazariq; mendici in
 Abrahæ sinu beatitudinem. Atque ita carni imperanda
 & nunquam cedendo vincere assuesces: & vt semper
 vincas, semper time ne vincaris. vtque semper tutus sis,
 nunquam esto securus. Nam in carnis certamine
 cum sæpe superior euaseris, nisi quotidie victam vin-
 culis constringas: rupet pacem, non stabit con-
 uentis, & cum frenum momorderit, trahet te quo

Auditus.

Odoratus

Gustus.

Tactus.

1. Cor. 7.

uolet, veluti sessorem effrenis & indomitus equus. Tam diu igitur pacem cum illa habere poteris, donec victam compeditamque tenebis, ac tanquam fugituum seruum, nunc verberibus, nunc laboribus premes, nunc tenuabis inedia atque vigilijs. Desinit calcitrare iumentum pabulo subducto, in saturitate lascuit. Ex his quæ diximus, satis constat, animæ atque corporis pacem laboriosam admodum esse & inquietam, & sollicitam, & quæ fatigationibus non solum comparetur, sed etiam retineatur. Is tamen eius fructus est, quod possessorem suum ad æternæ pacis bonum feliciter transmittat, si ipse usque in finem ita ut dictum est egerit. Quo cum peruentum fuerit, tunc demum (ut in Isaia legimus) erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium & securitas usque in sempiternum, & sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fidei & in requie opulenta, inquit dominus. Per quotidiana igitur certamina & ipsam certaminum victoriam, qua malarum cupidinum vires conterimus, ad sempiternæ tandem quietis triumphum peruenitur. Restat nunc, ut etiam pacis malignam simulationem, omnibus fugiendam consideremus.

Isa. 32.

De pace simulata. Cap. VIII.

Multiplex animus & fraudulenta simulatione imbutus, pacem præ se ferre videtur, & ex insidijs incautos aggredi parat. Blando vultu delinificisque verbis benevolentiam ostendit, & in corde meditatur carnifici nam. Talis pax Saulis fuit erga Dauidem, cui se pacatum ideo respondebat, ut occasionem nancisceretur ipsum perimendi; quod certe perfecisset, nisi lanceæ ictus ab eo qui petebatur, fuisset euitatus. Talis pax & Ioab in Amasam collegam suum fuit, erant enim ambo Dauidici exercitus duces, amice ac familiariter ipsum alloquendo pugione transfixit. Talis pax & Ismaelis extitit, qui amicissimum se ostendens ad Goliath cum decem virorum comitatu venit, & cum ipsdem conuiuio grater fuit exceptus, nulla tamen be

Ismael
Iere. 41

nignitate amici motus est ne p̄ficeret quod animo v̄sa
 bat, inter epulas ipsum primo Godoliam, deinde illos
 qui in p̄sidio erant, concidit, oppidumq; occupauit.
 Eo loci postea octoginta viros Hierosolymam ad sacri
 ficandum pergentes, vt ad se in Masphat diuerterent,
 rogauit, veluti pro magno habiturus, si tales hospites
 habere sibi contigisset: cum autem venissent, rebus vi
 taq; simul spoliavit, p̄ter decem, quibus non pietate,
 sed avaritia ductus pepercit, q̄ thesaurum in agro de
 fossum se illi indicaturos dixerant. Talis pacis non pau
 ca exempla in annalibus quoq; habentur Machabæo
 rum. Nam & Antiochus Eupater cum pacem iurasset p̄
 sidio Sion, intra arcem receptus violauit iuramenti fi
 dem; & muros quos obsidione capere nō poterat, frau
 de intercepit, diruiq; iussit. Sic & Alchimās pacem Asi
 dæis iureiurando firmatam cum dedisset, sexaginta ex
 eis die vno interim fecit. Et Triphon Antiochi regis
 adolescentis exercitus p̄fectus, primo Ionathan re
 gis amicum simulatæ beneuolentiæ blanditijs illectū
 interfecit, deinde regem ipsum; atq; hęc tanta v̄sus per
 fidia, Asiæ regnum possedit. Et Ptolemæus Abibi filius
 Simonem liberosq; eius Mattathiam & Iudam ad Hie
 richuntem in arce Doech inuitatos, & iam vino epulis
 que graues inuadens, repenti cęde sustulit. Andronicus
 quoq; Antiochi regis p̄fectus, Oniam sacerdotem,
 cum iurasset nihil se ei nocturum, de asylo euocatū rru
 cidauit, nec tamen impune huic fuit. Ipsum enim rex ca
 pite plecti iussit, comperto quod ab Oniæ æmulis pe
 cunia corruptus id egisset. Nonne pax istorum omni fu
 it detestabilior bello, omni aperta simultate deterior?
 Superata est tamen (vt ad nostra veniamus) Iudæ Sca
 riothi scelere, Dominum suum, qui est omnium domi
 nus, omnium credentium redemptor, omnium salua
 tor, a quo in apostolatam ascitus fuerat, quem sibi pe
 des lauisse sciebat, cū quo pascha comederat, cuius cor
 pori & sanguini communicauerat, quem tot miracula
 fecisse iam viderat, quem iustum, quem pium, quem sem
 per innocentem & in omnes beneficum nouerat, eum

1. Mach. 6.

Antiochus

1. Mach. 7.

Alchimās.

Triphon

1. Mach. 12

Ptolemæus

Androni
cus.

(proh nefas) ad necem prodidit, & in manibus quærentium sanguinem eius dedit, triginta non amplius argenteorū precio allectus, quos a ludæis accepit. Non fuit ergo veritus tam profano animo, tam mente impia ad talem dominum accedere, & ei osculum pacis offerre, quem tam paruo iam vendiderat. Sed vide huiusce nefandi flagitij terribilem exitum: conscientia pulsatus veniam desperavit, quam certe si petisset, impetrasset, & qui pro suis crucifixoribus orauit, proditori quæ peperciisset. Ille tamen dolore superatus, ipse sibi mortem consciuit, laqueo se suspendens, & infelicem animam æternæ mortis tenebris tradens. Ne igitur vel ludæa vel alijs infidis & execratis, quorū modo fecimus mentionem, similis habearis, maxime in pace concilianda conseruandaq; cauendum tibi erit, ne quid similes vel dissimiles, & erga eum cui blandiris, aliam faciem oris, aliam cordis præstes. Alioquin dicetur tibi, quod in Ecclesiastico est scriptum: Væ duplici corde & labijs scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingrediendi duabus vijs, vel illud Abacuc propheta: Væ qui potum dat amico suo, mittens fel suum & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius. Si te ista parum terrent, vt paulo perplexius dicta, audi etiam illud in Jeremia scriptum, quo nihil planius apertiusq; dici queat: Sagitta vulnerans lingua eorum dolum locuta est: in ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit ei infidias: nunquid super his non visitabo dicit dominus? aut in gente huiuscemodi non vlciscetur anima mea. Sunt præterea qui amice admodum ac beneuole loquuntur cum altero, & statim eide m absentem detrahunt. Vbi audit, commendant & extollunt: vbi autem non audit, carpunt ac suggillant, & quem modo laudauerant, rursus dictis petulantibus incessere non verentur. Istos quoq; dei sapientia reprobat in prouerbis, dicens. Arrogantiam & superbiam & viam prauam & os bilingue detestor. Displicet igitur illi, cui nullum place re potest malum, simulata pax, non solū illorū q factis offendunt, sed etiam istorū q de absente ybis obloquuntur.

Ecccl. 2.

Abac. 3

Iere. 9.

Prou. 8

tur, de quibus in Iob scriptum est, Simulatores & calli
 di prouocant iram dei. Ne ergo in iram istam, qua ni- Iob. 36
 hil est horribilius, incidere tibi contingat, noli tratri
 tuo intendere dolos, noli verbis lenibus eum palpare,
 vt nihil metuentem vel facilius euertas, vel securius
 infames. Quod si tibi tuæ fraudes, vt ex diuinæ scriptu-
 ræ sententijs didicisti, magis nocebunt quam vili alii,
 quæ dementia est, simulata pace alios lædere velle, & te
 ipsum in æternum damnare? alios leuiter ferire, & te
 ipsum lethali plaga afficere? alius fortunas, vitam, famã
 auferre, & tuam propriam animam, quæ his omnibus
 longe est pretiosior, igit in extinguibili sine fine cruciã
 dam tradere? Quicquid dolose maligneque agis, latere
 potest homines, deum nihil latet, cogitationes tuas in-
 spicit, cor tuum intuetur. Quod si forte a pace, quæ proximo
 tuo debes, alienatum viderit, ipse suam pacem, quæ oẽm Isa. 48
 sensum exuperat, iratus tibi denegabit. Non est pax
 impijs ait dominus, si non est, haud dubium quoniam neque e-
 rit. Ideo enim non est, quia neque dum cogitant malum, ne-
 que dum operantur conquiescunt, & post commissum
 ipso conscientia morſu torquentur. Ideo autem non
 erit, quia uita quoque defuncti eo descendunt, vbi nul-
 la est quies, nullum otium, sed assiduus labor, semp-
 ternus horror, supplicia nunquam finienda. Talia qui-
 pe manent simulatores ipsos pacis, & sub amicitia
 persona latentes insidiatores. Non enim deo obedi-
 unt, sed prauæ mentis libidinem secuti, quod ipse pro-
 hibet hoc agunt. Dei omnipotentis lex est, Non men-
 tiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum. Non
 facies columniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Leui. 9
 Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice ar-
 gue eum, ne habeas super illo peccatum. Hi vero con-
 tra verita ire audent, mentiendo, decipiendo, calum-
 niando, opprimendo, odiendo, et odium sub pacis no-
 mine tegendo ac dissimulando, vestemque malignæ
 dupliciratis induendo, cum lex et hoc prohibeat, di-
 cens. Vestem quæ ex duobus texta est non indueris.
 Quanto autem magis deo inobedientes fuisse conuincuntur.

1. Thef. 5

Centur, tanto acerbiora inferni supplicia subire cogentur. Hi sunt enim quibus propheta in psalmo per spiritum sanctum stimularus imprecatur, dicens: Labia dolosa in corde, & corde locuti sunt, disperdat dominus vniuersa labia dolosa. Et iterum in alio psalmo: Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum, da illis secundum opera eorum, & secundum nequitiam adinventionum ipsorum. Et paulo post infert: Destruere illos, & non ædificabis eos. Quod si destruendi & non ædificandi sunt, quis illis spei locus erit relictus, tormenta illa quæ in inferno sunt euadendi? Sed fortasse cum processerint doli, cum malum quod cogitauerant peregerint, se quieturos confidunt? Audi ergo Apostolum dicentem, Cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in utero habentis, & non effugient. Quod si quicumquam consummato scelere lætari contigerit, momentanea profecto ac breuissima est cuiusque flagitij delectatio sed nisi pœnitudo intercesserit, dolor subsequetur perennis, & nullo prorsus sine claudenda pœnarum inquietudo. Quoniam pro peccato quo deus infinitus offenditur, infinita debet esse pœnitio. Ista nobiscum euoluētes demus operam, ne quid maligna mente fingamus coram alijs, ne quid simulemus, quod vel illis vel nobis noxium fore nouimus aut iniquum, aut turpe & inhonestum. Simpliciter sine fraude, sine inductione, sine malitia, sine fuce omnes diligamus, tam verbo quam opere, ut pacem sinceram, puram ac veram & cum alijs & nobiscum habeamus, ipsique deo pacis placere possimus, qui de cælo ueniens pacem attulit terræ, pacem ijs qui longe, & pacem ijs qui prope, neminem credentem respiciens, omnes autem ad pacem inuitans mutua inter nos dilectionis, ut huius pacis merito, quæ in præsentibus est, illam perpetuam atque perennem, quæ est in futuro, consequamur. Si enim in simplicitate fraternæ pacis ambulabimus, si passionibus nobiscum pugnantibus rationi subiugando domabimus, in Christo regescemus, in Christo exultabimus. Ipse est pax nostra. Ipse posuit fines

De charitate Liber III. 285

tuos pacem, & adipe frumenti satiat te. Ipse diligentibus pacem propitiabitur ac fauebit, & eosdem cum ad iudicandum uenerit, in suum suscipiet consortiū cum charitate perpetua atq; perfecta, vt impleatur quod dictum est. Misericordia & veritas obutauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt.

R sal. 84.

De bonitate. Cap. IX.

ET quoniam ex his quæ diximus colligitur pacem prodesse omnino non posse, nisi bonis, nisi honestis, nisi iustis, & virtuti sanctitatiq; deditis, oportunum videtur de bonitate ipsa nunc differere. Bonum igitur id esse dicimus, quod iustum ac honestū censetur, quodq; vt fiat lege diuina iustum est, sic contra rio id esse malum quod turpe, quod iniustum, & a ratione alienum, quodq; fieri cælesti interdicto prohibitum apparet. Cætera vero quæ neq; vetita neq; consuta esse constat, in medio posita sunt, & nec bona nec mala iudicantur, sed si bene vtaris, bona erunt: si male, mala, vt diuitiæ & dignitates, & huiusmodi cætera. Si ad multorum vtilitatem te conuerteris, proderunt: si autem luxuriæ te libidiniq; tradideris, nocebunt: atq; his contraria paupertas iuuabit, si patienter feres, & contemptis opibus nihil amplius, quam quod sustentandæ vitæ satis est appetes, vt Christo seruias. Offendet autem si per impatientiam deum probro aliquo lacefferis, vel ad furtum rapinamq; auaras porrexeris manus. Cuncta igitur id genus bona erunt, si admixta illis virtus fuerit, mala vero si adhæserit nequitia. Ad bona autem malaq; dñudicanda sapientum acquiescendum esse consilio ratio admonet. Sed sapientia in quam nullus cadere potest error, deus est. Diuinis ergo præceptis institutisq; niti, & eorum autoritate de omnibus decernere tutissimum erit. Indicabo tibi o homo, inquit Michæas propheta, quid sit bonum, & quid dominus requirat a te, vtique facere iudicium & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum deo tuo. Bonam esse ait iustitiam, bonam misericordiam, sed bonorum omnium

S

quæ agimus, finem in deo constituendum esse docet. Nam cum omne bonum expetibile sit, & quo melius, eo magis expetendum: nihil autem deo esse potest melius, quam solus cuiusque boni fons & origo est: nihil ergo desiderari, nihil concupisci supra deum debet. Ille itaque naturæ rationique repugnat, & diuinæ refragatur voluntati, qui ea quæ bene agit, alio quam in deum dirigit. Quod si omne datum optimum & omne donum perfectum, desursum est descendens a patre luminum, ut Iacobus apostolus ait, in quem iustius decentiusque omnes bonæ animi atque corporis actiones referri poterunt, quæ in eum a quo sunt? & pro quibus ipse se tibi donat, dicens: Ego sum merces tua magna nimis, id est, summa & ultra quam nihil habetur expetendum: quaque addepta beati sumus, & propter quam solam studio incubitur virtutum, vitiaque vitantur. Falluntur igitur illi, qui in virtute hominis beatitudinem collocant, cum beatitudo præmiū sit virtutis, & non virtus, quæ bona corporis vel fortunæ ei adiungunt, cum omnia caduca fragilia que sint, nec per se bona esse queant. Stabile autem bonum beatitudo est, & penne, & perpetuum, cuius adipsiscendi gratia etiam aduersa pati bonum esse dicimus. Et prosperis insolescere malum. Contra vitia pugnare bonum, illis vero subijci malum. Virtutum autem armis opus est ut vincamus, & cum his nos munierimus, omnis vincendi spes in deo collocanda erit. Sine me (inquit) nihil potestis facere. Ipsæ quoque virtutes donum dei sunt, dicente Apostolo, Quid habes quod non accepisti? Si non accepisti, ora ut accipias. Petenti datur, pulsanti aperietur. Incipe velle, & mereberis accipere. Si acceperis, constantiter retine, fideliter operare, ut bono summo, quod in iis quæ præcepta sunt, perseverantibus datur, dignus inueniaris. Firmus esto in fide, longanimis in spe, ardens in charitate. Sume scutum fidei, in quo possis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Sine fide placere deo impossibile est. Fides autem sine operibus mortua est. Vtrumque seruemus ut vitæ æternæ

Iacobi. 5.

Gene. 15.

1. Gor. 4.

De charitate Liber III 285

spem habere possimus. Quoniam vt Iohānes ait: Si cor nostrum non reprehenderit nos. fidutiam habemus ad deum. 1. Ioh. 3.

Vt autem cuncta pie recteque facta atque cogitata profint charitate fundata sint, ea absente nulla prodesse poterit virtus, nulla iuuare operatio, & beneficia quæ proximis præstamus, ab illa quâ deo debemus dilectione proficisci debent. Ista quidem viæ bonum efficiunt, quem eundem propter futuræ beatitudinis expectationem non incertam beatum appellamus, & hoc edocti a domino qui ait: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum: Beati misericordes, quoniam ipsi possidebunt terram: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt: Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum: Beati estis cum maledixerint vobis homines & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes propter me, gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. Sit ergo in te istæ virtutes in terra, vt & nunc spe beatus sis, & postea beatorum mercede in cælo. Audi præterea & apostolum præcipientem: Spiritu ambulate & desideria carnis non perficietis. Manifesta sunt, inquit, opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitia, contumeliosæ, æmulatiões, iræ, rixæ, dissentiões, sectæ inuidiæ, homicidia, ebrietates, comestationes, et his similia, quæ prædico vobis sicut prædixi: quoniam quæ talia agunt regnum dei non consequentur. Ista detestare & his quæ sequuntur nauiter te accinge. Fructus autem spiritus ait, est charitas, gaudium, pax, paciëntia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Habes hic quidem & quæ tibi vitanda sunt ne malus ac miser sis, & quæ expetenda vt bonus beatusque euadas. Vt autem virtutibus affluas bene agendi cupidus

Mat. 7.

Gala. 5

tas efficiet amorque virtutum. Illas amplecti nihil te impediatur: illas deserere nihil te cogat. Mortem minatur tyrannus, sed virtus pollicetur immortalitatem, opes hostis diripit, sed virtus thesaurum suum habet in cælo, quem neque fur surripere, nec tinea potest corrumpere. Quid quereris de amissione fluxæ atque fragilis rei, & de æterni boni possessione mox capiendâ nō lætaris? Ad illam diu optatam beatitudinem hinc decedens peruenies, tantum vt virtutes tibi sint comites cura, quibus hæc promissa est merces. Beatus es si cū propheta dicere poteris domino: In via testimonioꝝ tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis. Non te pigeat diuinas legere scripturas, audire, discere, & cum didiceris, alios docere, & quod doces, ipse facere. Qui enim docuerit & fecerit sic, magnus vocabitur in regno cælorum. Diuinorum scientia, omnium quidē scientiarum præstantissima est, percepisse tamen illam nihil proderit, nisi etiam secundum illam viuatur. Sapientissimi Salomonis sententia est, Nihil esse melius quam lætari in opere suo, & hæc est (inquit) pars hominis. Est enim scriptum, Opera illorum sequuntur illos, & in euangelio non otiosis, sed operariis datur denarius. Vnde Apostolus: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Non ergo qui scit, sed qui facit bonum, beatus est. Porro cum benefeceris, deo gratias age. Ipsius donum est, quicquid boni agimus. Bonam vero actionem, bonorum contemplatio parere solet. Maximi ad virtutem stimuli sunt, quāti ea faciendā sint cogitare, per quæ ad summum bonorum peruenitur, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit. Et cum tam immensa, tamque inæstimabilis merces iustis ac virtute præditis viris proposita sit, plurimū semper haberi debet virtus. Beatus est igitur vir, sicut scriptum est, qui in sapientia morabitur, & in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem dei. Ad hanc considerationem & Apostolus nos vocat, dicens: Quæcunque sunt vera, quæcunque iu-

Psal. 138

Ecc. 35.

Gal. 6.

Ecc. 14

Phil. 4

sta, quæcunque sc̄ta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitare. Talia enim cogitãdo proficimus, & impletur in nobis quod in psalmo dicitur: Ibunt de virtute in virtutem, & videbitur deus deorum in Sion. Hæ sunt enim mansiones populi dei, per quas ad terram promissionis itur, & gradus per quos psallendo dei templũ in gredimur, & scala iacob, per quam de terra sublati ascendimus in cælũ, vt iam manifesto inuisibilis dei fruamur cõspectu, & plene ȳeque beati simus. Idco & Ap̄s q̄ retro sunt obliuiscēs, ad ea ȳo q̄ sunt priora extēdēs seipm, ad destinatum p̄sequit brauium supnæ vocatio nis dei in Christo Iesu. Talis est omnis iustus, de quo Psalmista ait, Iustus vt palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur, quod & Salomon testatur, dicens Radix iustorum proficiet.

Quod bonitas & perfectio donũ
dei sit.

Cap. X.

ET enim proficiendo ad bonitatis iustitiæque culmen peruenient iusti, vt de mundo exeutes Christum sequantur, & perfectionis iter ingredi incipiant. Si vis (inquit) esse perfectus, vende omnia quæ habes, & da paupibus, & sequere me. Perfectiõis est igitur, contemptis diuitiis Christi imitari paupertatem, sp̄retaque inanis gloriæ ambitione, humilitate se deicere, quia & ipse cum eum regem vellent facere, recusauit, dicens: Non est regnum meum de hoc mundo, & Non veni (inquit) ministrari, sed ministrare. & cum dominus esset, seruum se fecit. Præterea semetipsum abnegare, & aliorum subdi imperio, consummatæ virtutis est: quia & ipse obediens fuit patri vsque ad mortẽ crucis. Ad hæc non solum amicos, sed etiam inimicos diligere, quia & ipse pro illis, a quibus tormenta patiebatur, orauit. Repudiatis etiam nuptiarum copulationibus perpetuam seruare castitatem, quoniam & ipse castus fuit, de casta matre genitus, de casto seruo baptizatus. Postremo pro amore dei nullum laborem recu-

Psal. 83

Phil. 3.

Psal. 91

prou. 12.

Mar. 19.

Iohan. 6.

Mar. 10.

fare, nulla refugere pericula, nullo supplicij necisque
 genere terreri, omnia prius aduersa perpeti malle quã
 dei mādaturū prauaricari, hoc erit calicem bibere pro
 Christo, quem prior pro nobis bibit Christ⁹. Qui tamē
 hoc fecerit, nequaquam in eo quod pro Christo susti-
 net, se gratiam retulisse putet, sed beneficii plus accepit
 se. Idem enim ille qui pro nobis pati voluit, vt nos pro
 sui nominis gloria sustinere possimus præstat. Facimus
 quidem satis cum obedimus, nulla tamen apud illū im-
 perandi est causa, nisi vt remuneret obedientes. Neque
 enim nostro obsequio indiget deus, sed nos ipsius indi-
 gemus iussione: vt cum hoc quod iussum est impleueri-
 mus, accipere illud quod promissum est, mereamur, ta-
 merisi hoc quoque, vt iussa perficere valeamus, eius mu-
 neris sit, cuius benignitatis est perficientibus promissa
 tribuere. Quicquid igitur a nobis exigit dominus, ni-
 hil ex eo ipsi accedit cum præstatur, sed nobis duntaxat
 prodest, qui pro modico bono quod præstamus, bonū
 illud quod omnem superat taxationem, ab ipso recipi-
 mus. Quanto igitur benignior atque indulgentior do-
 minus, tanto nos ei promptius perfectiusque seruiamus
 quanquam penitus perfecti esse non possumus, donec
 corporis huius onere premimur. Vnde dictum est, Cor-
 pus quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena in-
 habitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et caro
 pugnat aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem
 hæc sibi inuicem aduersantur, vt non ea quæ volumus
 faciamus. Itaque in hac vita sicut proficere,
 ita & deficere, contingit, & quemadmodum peccato-
 res per pœnitentiam sanctificantur, ita sancti per fragi-
 litatem peccant atque delinquant. Sanctorum tamen siue
 iustorum nomen non amittunt illi, qui dum se peccasse
 dolent, cito corriguntur. Peccauit Moyses, peccauit Aa-
 ron, peccauit Daud, peccauit Petrus, peccauerunt om-
 nnes reliqui discipuli, cum tempore dominicæ mortis
 a fide defecissent. Solus tamen de sanctorum numero
 excidit infelix Iudas; quia licet de scelere doleret, de ve-
 nia tamen desperauit. Cum igitur nemo tam perfectus

Sapi. 9.

fit, quem non aliquando labi coningat, nemo in præ-
 senti potest esse perfectus, nisi pro conditione fragili-
 tatis humanæ, secundum quam dictum est: Estote per-
 fecti sicut & pater vester cælestis perfectus est, non di-
 xit, quantum ille perfectus est, quod impossibile quidem
 erat, sed sicut ille, ut pro viribus entiamur ei similes
 esse in omni bonitate & iustitia & virtute, qui ad simili-
 tudinem & imaginem suam nos creauit. Tunc autem ple-
 ne perfecti & consummati erimus, cum ablata omni
 mortalitatis molestia in ipso viuere incipiemus. Nunc
 enim videmus in ænigmate per speculum, tunc autem
 facie ad faciem, & sicuti est eum videbimus: quæ sola
 visio efficit nos beatos, atque omni virtute repletos, &
 iam neque culpæ neque tentationi obnoxios, quibus mis-
 reri interim carere omnino non possumus. Danda tamē
 est opera, imo omni labore conandum, ne quando in il-
 la peccata quæ ad mortem ducunt, incidamus. Quod si
 etiam minima quæque (quam in nobis est) vitare si-
 uerimus, vel nullus vel rarus admodum ad graua &
 quæ mortem afferant, lapsus nobis euadent.

Mat. 5.

De moderatione virtutum. Cap. XI.

Porro in exercendis colendisque virtutibus ita nos
 gerere oportet, ut neque ad dexteram neque ad si-
 nistram declinemus: quoniam extrema vitiosa
 sunt, in medio autem est virtus. Ponam, inquit, domi-
 nus, in pondere iudicium, & iustitiam in mensura. Tu
 qui te ita institutum compositumque senseris, caue ne
 qua inanis gloriæ appetitio animum tuum attollat, &
 quod humilitate congestum est, arrogantia dissipet.
 Ad exemplum aliorum virtus tua sit exposita semper,
 non ad iactantiam neque ostentationem, ut tua iusti-
 tia (sicut præcipit dominus) in occulto sit conscientiæ
 tuæ, & tamen ad laudem largitori virtutum deo præ-
 standam, qui te viderint, concitentur. Prouidemus enim
 bona (ut Apostolus ait) non solum coram deo, sed etiã
 coram omnibus hominibus, ut videlicet ex cõuersatione
 ipsa deũ laudent, se corrigant, & vna nobiscũ saluent.

Isa. 28.

Rom. 12

Caue etiam nequando inuideas melioribus. Qui enim bonis inuidet, diuinæ benignitati calumniam facit, cū omnis hominum bonitas ex deo sit. Gaudeamus igitur bono alieno æque ac nostro: & in alijs, sicut etiam in nobis, dei beneficia laudemus. Illum vero qui virtutibus nos antecellit, & diligamus corde, & opere imitemur: neque in quo ipse profecit, sed in q̄ nos defecimus doleamus. Si autem contigerit nos ipsos ab alijs pati inuidiam, huiusce rei causam discussa animi nostri conscientia, inquiramus; & si hoc nostra culpa fieri cognouerimus, emendemus, sin aliena, æquo animo feramus. Vsu enim uentre solet, vt malis odio boni sint, arrogantibus mites, casti incontinentibus, impijs religiosi. Veruntamen si deo placuerimus, nihil nobis nocere poterunt hominum iniustæ persecutiones. Quinimo beati sunt, qui persecutiones tolerant propter iustitiam. Abel a fratre ob inuidiam occiditur. Et idem liuor in Iosephum innocentem fratres compulit sæuire. Armavit & Saulem inuidia aduersus Dauidem, reges iniquos aduersus dei seruos prophetas, & communem humani generis inimicum aduersus Iob iustissimum incitauit. horum autem si finem consideres, fatearis necesse est, non ipsis nocuisse mala quæ passi sunt, sed profuisse. Ideo quippe & apostoli gaudebant in contumelijs pro nomine Iesu susceptis. Gaudebant & sancti martyres pro veritate supplicij affecti, quoniam per ea deū se magis demereri sciebant. intrepidi igitur iugula persecutoribus ferenda porrexerunt, vt fidem domino integre seruata sanguis effusus restaretur, & virtus nullo superata tormento, præmia caperet felicitatis æternæ. Nihil igitur nocere potest viro iusto, nec miser est quem iam beatificauit spes gloriæ cælestis merito virtutū. Memēto p̄terea vt in oibus prudentiam obserues. præterita recordare, præsentia dispone, futura cogita. Tūc cū q̄s in aliquo crimine lapsos fuisse recoles, eorū casus te in via vitæ cautiorem reddet. Quos autē recte incedere conspicias, eorū consideratio magis te ad amplectendam accendet virtutem. Futurorum vero

Abel.
Ioseph.
Dauid.
Prophetę.
Iob.

Apostoli.

Martyres

De charitate Liber III. 291

memoria & terreat te minis mortis æternæ ne pecces
 & hortabitur vitæ pennis pollicitationibus, vt in bo-
 nis actibus perseueres, nullo labore defatigatus, nullo
 impeditus præsentium incommodorum periculo, om-
 nia dura atq; aspera vincens animi præoptitudine, dum
 ad summum bonorum peruenire contendis. Et hoc quæ-
 dem erit, non modo prudenter viuere, verumetiam
 iuste atque constanter. Quoniam iustitiæ partes sunt
 inhonesta respuere, recta diligere, de omnibus diiudi-
 care, vnicuique rei congrua distribuere: Constantiæ
 autem ab officio nõ discedere, nec aduersis deiici, nec
 prosperis efferi, in omni rerũ euentu æquabilem se
 præstare, pro religionis assertione impiorum potenti-
 am nihil vereri, & a vita prius quam a fide recedere.
 In omni autem colenda conseruandaque virtute, non
 philosophorum opinionibus niti debes, sed sanctarũ
 auctoritati inhærere scripturarũ. Qua confirmatus, in-
 telliges contra Stoicorum sententiam, posse alium alia
 virtute magis excellere, neque necesse eẽ, vt qui vnã ha-
 buerit, eum habere omnes. In Abel ante omnia quæ
 in illo erant, laudatur simplicitas, in Enoch munditia
 in Noe longanimitas, in Abraham obedientia, in Isaac
 pudicitia, in Iacob laboris toleratio, in Ioseph pro in-
 iuria beneficii repensio, in Moysse mansuetudo, in Iosue
 de dei promissione fiducia, in Iob inuisita calamitatũ
 patientia, in Dauide vindictæ abstinẽtia, in Salomo
 ne sapientia, in prophetis ad arguendos reges animi
 magnitudo. Inter Apostolos quoque eminuit, in Pe-
 tro erga dominum pietas, in Iohanne puritas, in Pau-
 lo charitas, in omnibus veritatis prædicandæ studiũ,
 patientiaque persecutionum. Et cum ita sit, tollituro
 mino illa necessitas omnium pariter habitaram virtu-
 tum vnã habita, parilitasque cunctorum. Quæ si esset,
 nemo magis ista quam illa virtute præstare potuisset,
 neque prorsus omnes nihil posse sine charitate Paulus
 diceret, si nulla eaz carere charitate potuisset, & si pa-
 res essent, quomodo staret illud, quod idem ait, Fi-
 des, spes, charitas, tria hæc, maior aut horum est cha-

Abel.
 Enoch.
 Noe.
 Abraham
 Isaac.
 Iacob.
 Moyses.
 Iosue. Iob
 Dauid.
 Salomon.
 prophetæ
 Petrus.
 Iohannes.
 Paulus.

ritas. In eadem quoque virtute alium magis, alium minus proficere nouimus; alium alio incliorem, sanctiorem iustiorē, perfectioremque esse; & stellam a stella differre in claritate, atque inter beatos etiam diuersitatē eē meritorum. Gradus igitur perfectionis sunt, ut qui in infimo versantur, non desperent de medio, & qui medium attingunt, non diffidant de summo, quem si apprehendere nequiverint, locum tamen suum non deserant, & eo innocentiae statu quem acceperunt contenti, deo gratias agant, multumque se profecisse arbitrentur, si retrorsum non recesserint. Quamdiu erūt arbor bona, bonos facient fructus, iustitiam conseruabunt, deum & proximos diligunt, nemini nocebunt, prodesse omnibus cupient, vnaquaque virtute proficere studebunt. Præclare nobiscum actum erit, si talia præstabimus. Verum tamen si cuncta quæ memorata sunt, deo donante præstiterimus, omnesque bonitatis ac sanctimonie numeros impleuerimus, fragilitatis humane memores iemper simus, dicente Apostolo, Qui stat, videat ne cadat. Non enim proprijs viribus confidendum, sed omnis bene agendi beneque perseverandi fiducia in deo sita sit, sine quo ne cogitare quidem quod bonum est, nostra valet imbecillitas. Animum autem ita ut exposuimus institutum atque compositum quæ commoda sequantur, quis æstimeret non est tamen silentio prætermittendum, quod scriptura docente didicimus.

De fructibus bonitatis. Cap. XII.

Gene. 18.

Primum quidem iustorum preces exaudiri, & eorum merito in impios quoque vindictam differri, sacre historie veritas fidem facit. Oranti Abrahamæ ne pereat iustus cum impio in euerfione futura Sodomorum respondit dominus, parsurum se urbi, si in ea decem tantummodo iusti fuissent inuenti. Bene itaque cum illa ciuitate agit, in qua sanctorum conuentus aliquis habet. Quam quidem ita illis fauet deus, ut in ipsorum gratiam peccatoribus quoque & iniustis ignoscat. Ne autem iustus cum scelestis vno rapiatur interitu, Loth solus multæ in deum pietatis vir ab angelo monitus inde egreditur, & Sodoma Gomora

Gene. 19.

De charitate Liber III. 295

raque igne de cælo pluyente delentur. Segoro oppidulo quod ille ingressus est vt ibi se cum suis saluaret, peperit deus, in hoc quoque ostendens quãti sit apud se vel vnus iusti meritum aq; gratia. Quæ res etiam in Noe cum vxore & liberis nuribusq; seruato clare apparuit. Iusti quippe in arca saluati sunt, iniusti omnes diluuioperierunt. Præter hæc Abrahamo orante steriles feminæ pepererunt. Moyse orante plagæ Aegypti cessabant, inimici victi sunt, diuina i plebem ira placata est. Illo iubente orauit Aaron, & incendium quo populus inuoluebatur, cessauit, Eiusdē Moyfi preces iis q serpētum icribus disperibant, remedio fuere. Elia deprecante ne plueret, suspensus fuit cæli humor per annos tres cum dimidio. Quo rursus vt plueret orante, cælum dedit pluuiam & terra fructum, Idem in Sarepta viduæ pauperulæ nihil habenti, farinae oleique copiam non largitione, sed oratione contulit, filiumq; eius mortuum ad vitam reuocauit. Quid adhuc? Fluminis cursum stare fecit, donec diuisis aquis ad vltiorem ripam per siccum transiret. Elisei oratione aqua potu noxia salubritatem recepit, terra sterilis fecunditatem, vidua Samaritana cum inopia laboraret, oleo abundauit. In Suna ciuitate mulier, apud quam ille hospitabatur, diu sterilis filium suscepit, & cum deinde hunc ipsum filium morte sibi sublatum fieret, mox ab eo vitæ restitutum vidit. Item Eliseus cum orasset, pulmentum amarum in dulcorem conuertit. Centum hominum turbam, viginti panibus satiavit. Leprosam Napsam enatare in ligni modum compulit. Ab inimicorum obsidione non virium, sed precum virtute se expediuit, ac ne in morte quidem miraculis caruit: mortuus mortuum hominem tactu solo suscitauit, & qui iam in corpore non viuabat, alterum viuificare meruit. Quid multa? Diuini homines adhuc in terra degentes cælo imperant. Sol & luna ad orationem Iosue ducis cursum suum frenare coacti sunt, donec ille hostem persecutus vltisceretur. Et si cæle-

Gen. 10.
Ex od. 27.
Nume. 14
16. & 21.
2. Reg. 17.
Iacob. 5.
3. Reg. 14.

4. Reg. 2.
4. Reg. 4.
Ibidem.
Ibidem.

Ibidem.

4. Reg. 6.

Ibidem.

4. Reg. 13.

Iosue. 10.

stia sanctis tuis domine seruiunt, quanto magis terre-
 na? Non immerito igitur tibi seruiendo regnant, tibi
 famulando dominantur. Apostoli tui domine despera-
 ras hominum ægritudines curauerunt, mortuis vitam
 reddiderunt, dæmonia de obsessis corporibus eiecerunt.
 Ac ne solis illis hoc datum crederemus, eadem post il-
 los miracula per sanctos tuos factitata vere fideliterq;
 referuntur. Ex quo satis patet, quantum diligentes te
 diligas, cum per eos tuam potentiam tuamque bonita-
 tem mundo manifestes. Petrus Dorcam, Iohannes Dru-
 sianam, Matthæus Egippi regis filium, Paulus Eutichū
 a morte ad vitam suscitauerunt. Quæ terrena potestas, q̄
 naturæ vis efficere hoc potuisset; quod electi tui domi-
 ne te præstante potuerunt? Per te igitur & regibus ter-
 ræ & populorum dominis plus possunt. Ipsi itaq; & re-
 ges sunt, & plusquam reges. dii videlicet, quorum deo-
 rum tu deus es. De his quippe apostolus ait: Vos autem
 genus electum, regale sacerdotium, gens sancta. Vere
 enim rex est, qui imperat passionibus, & vere deus est,
 per quem sumus deus ea quæ supra naturam sunt ope-
 ratur, vnde ad Moysen dixit dominus; Ecce cōstitui te
 deum Pharaonis; utpote superaturum magos Phara-
 nis prodigiorum operatione, & fideles de seruitutis iu-
 go liberaturum in manu forti & robusta, de Aegypto-
 q; educiturum, & quoniam in hisdem elucet gloria tua, q̄
 & moribus ostendunt & sermo nibus declarant, modo
 cæli, modo nubes, modo stellæ in scripturis nominan-
 tur. De illis nanque dictum intelligimus, Annunciaue-
 runt cæli iustitiam eius. populo qui nascetur, quem fe-
 cit dominus. Ad illos pertinere sentimus quod legitur;
 Veritas tua vsque ad nubes. Illis conuenire non ambi-
 gimus, quod Apostolus ait; Stella a stella differt in cla-
 ritate. Idem etiam arborum florumque nomina forti-
 ti sunt. montium quoq; & lapidum & liquentium aqua-
 rum. Arbor bona est, qui cum psalmista dicere po-
 test. Ego autē sicut oliua fructifera in domo dei. Flos
 est cui cōuenit quod in Osee propheta est dictū; israel
 germinabit quasi lilium. Mons est qui iustitiæ. meritis

Apost.

Petrus
 Iohannes
 Matthæus
 Paulus

1. Petri. 2.

Exo. 7.

Psal. 38

Psal. 35.

2. Cor. 25.

Psal. 51.

Osee. 14.

erigitur ac sublimatur, ut sustentaculum ecclesie esse
 videri possit, de qua dictum est, Fundamenta eius in mon-
 tibus sanctis. Qui enim confidit in domino sicut mons
 Sion non mouebitur in æternum, mōtes in circuitu e-
 ius, & dominus in circuitu populi sui. Lapidēs etiā sunt
 quibus dei ciuitas construitur, dicente apostolo Petro:
 Si gustatis quoniam dulcis est dominus, ad quem acce-
 dentes lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobata-
 tum a deo autem electum & honorificatum, & ipsi tan-
 quam lapides viui superædificamini domos spirituales
 in sacerdotium sanctum, offerentes spirituales hostias
 acceptabiles deo per Iesum Christum. Hos & apo-
 stolus Paulus dicit superædificatos supra fundamentū
 apostolorum & prophetarū, ipso angulari lapide Chri-
 sto Iesu domino nostro, in quo omnis ædificatio con-
 structa crescit in templum sanctum dei. De quo sane tē-
 plo psalmista ad dominum ait: Tu exurgens misereberis
 Sion, quia tempus miserendi eius, quia venit tem-
 pus: quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius. Pla-
 cent dei famulis isti ecclesie lapides, cum vitam ipsorum
 imitando ad eorum perfectionem nituntur peruenire.
 Idem sicuti montes per virtutum altitudinem nuncu-
 pantur, ita & flumina propter doctrinæ inundationem
 copiamque affluentem. Plenissime enim viam veritatis
 docent, quam viam ipsi terendo iudicis aduentum præ-
 stolantur securi. Vnde dicitur: Flumina plaudent ma-
 nu, simul montes exultabunt in conspectu domini quo-
 niam venit iudicare terram. Neque enim de insensibili-
 bus intelligi potest manuum plausus, aut lætitiæ exul-
 tatio. Qui autem euāgelio credit ei promittitur quod
 de ventre eius flumina fluent aquæ viuæ. Et in diuersis
 diuersæ effulgent virtutes vt decentius cultusque eccle-
 siam Christi sponsam exornent, cui quidem ipse spon-
 sus per Ezechielem: Vestiui te, inquit, discoloribus, &
 de qua ad sponsum psalmista ait: Assitit regina a dex-
 tris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. Alij
 quippe datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ, alij
 fides, alij gratia sanitarum, alij operatio virtutum, alij

psal. 85^a

psal. 134:

1 Petri. 2:

Ephe. 2

Psal. 101:

Psal. 97:

Iohan. 7

Ezech. 16

Psal. 44

1. Cor. 12

prophetia, alij discretio spirituum, alij gratia linguarum
 alij interpretatio sermonum, hæc autem omnia opera-
 tur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout
 vult. Ex his autem efficitur corpus Christi, hic nempe
 manus, ille pes, alius oculus, alius aliud membrum, cor-
 pus vero vnum quibus dicitur, Vos estis corpus Chri-
 sti & membra de membro. Atque membra ista nota qui-
 dem deo sunt, quia fortia & robusta, quia sapientia,
 quia plurimi æstimanda. Ea ipse cognoscere se dicit,
 quæ sua notione digna sunt, quæq; in suo manent cor-
 pore, ea vero ignorare quæ extra ecclesiam sunt, & per
 peccatum ab ipsa sese alienarunt. Hoc Amos propheta
 testatur cum ait, Audite verbum quod locutus est domi-
 nus super vos filii Israel, & super omnem cognationem
 quam eduxit de terra Aegypti dicens. Tantummodo
 vos cognouit ex omnibus cognationibus terræ. Notus
 enim deus tantum in Iudæa erat, cætera impietas neq-
 uitasq; possederat, his in euangelio ait, Recedite a me o-
 perarii iniquitatis, nescio vos. De iustis autem in psal-
 mo est dictum, Nouit dominus vias immaculorum,
 & hereditas eorum in æternum erit. Porro immacula-
 ti sunt qui cupiditatibus repugnant, ne domino peccet
 de quibus in Delboræ cantico dicitur, Iusti confortati
 sunt in Israel, vt videlicet superent aduersarias potesta-
 tes victoriaque potiantur. Idem dona quoque sapien-
 tiæ & scientiæ accipere merentur, Ecclesiaste dicente
 Homini bono in conspectu suo dedit deus sapientiam
 & scientiam & lætitiã, quæ nequaquam consequi po-
 tuissent, nisi a domino diligerentur, & apud eum in pre-
 tio forent. Vnde dictum est, Pretiosa in conspectu do-
 mini mors sanctorum eius, non esset eorum mors preti-
 osa, nisi præcessisset vita sancta. Ob quam quidem etiã
 filii dei effici merentur, & domus in qua habitet deus
 Quod filii dei fiant, Iohannes in epistola testatur dicens
 Si scitis quoniam iustus est deus scitote & omnis qui fa-
 cit iustitiam ex ipso natus est. Idem in euangelio, Quot
 quot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios
 dei fieri qui, non ex sanguinibus neq; ex voluntate car-

Amos. 3.

psal. 36.

Iudi. 5.

Eccle. 2.

psal. 115

I. Iohan. 2

Iohan. 1.

his neque ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt. Quod præterea domus dei sint apostolus Paulus Corinthios instruens declarat, cum ait, Nescitis quia templum dei estis, & spiritus dei habitat in vobis? Et iterum, An nescitis quoniam membra vestra templum sunt spiritus sancti, qui in vobis est. Et cum non modo intra se deum habitantem habeant, verumetiam ipsi in deo habitent, hoc est in templo non manufacto neque huius creationis. Inter vasa quoque templi computantur, ex his Paulus vas electionis appellatus est, portans nomen domini in gentibus & ipse in domino permanens. Cæteri etiam apostoli apostolicique viri vasa electa fuerunt, vasa magnæ domus, alij quidem aurea, alij vero argentea. Ad quos propheta: Mundamini (inquit) qui ferris vasa domini. Neque poterit esse vas domini, qui ab omnibus nequitie sordibus non fuerit emundatus. Etenim peccator quoque vas est sed in contumeliam factum non in honorem, vas impurum, vas non dei, sed diaboli. Quisquis igitur & spiritus sancti habitaculum, & vas dei sanctificatum atque utile esse desideras viam derelinque vitiorum, ac per virtutum semitam gressus tuos dirige, ab otio atque voluptatibus discede, & ad cælum ascendendi labori ac sollicitudini te quamprimum accinge ut pro iustitie fideique operibus mercedem capere mereare sempiternam, & tandem in illo, pro cuius amore te exercueris feliciter conquiescas.

De præmio iustorum

Caput XIII

ET enim si iustitia pietateque præditi homines ab omnipotenti deo tot tantisque bonis afficiantur in terra, quanto magis in cælo? ubi æternum eis ipse constituit habitaculum, ubi sedem perfectæ consummatæque beatitudinis esse voluit. De qua in proverbij dicitur, Habitacula iustorum benedicentur. Et in psalmo: Sanctificavit tabernaculum suum altissimus. Cumque ita sit, illi proculdubio qui illuc transferentur perpetuo beati ac beati erunt, gaudentes in conspectu

1. Cor. 3. 16.

1. Cor. 6.

2. Tim. 2.

Isaia 58.

Pro. 10.

psal. 45.

- dei semper, iam salutem consecuti nulli prorsus industria obnoxiam, nullius sollicitudinis participem, bonorum omnium plenam atque confertam. Idcirco psalmista ait, Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. Idem alibi, Gaudebunt campi & omnia quæ in eis sunt. Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum a facie domini, quoniam venit iudicare terram. Tunc enim iusti rapiuntur ab angelis obuiam Christo, & ad partem dextram collocati cum ipso ad caeleste regnum transmigrabunt, ipso Christo domino dicente, Venite benedicti patris mei percipite regnum a constitutione mundi vobis paratum, qui & in peregrinos hospitaes, & in egenos liberales, & in afflictos iustis misericordes, accipite tandem pro modicis magna, pro terrenis caelestia, pro breuius sempiterna. Hæc igitur erit benedictio illa, de qua Salomon ait, Benedictio domini super caput iusti. Quam rem latius quidem explicat psalmista dicens, Quis ascendet in montem domini? aut quis stabit in loco sancto eius? Et respondet, Innocens manibus & mundo corde, id est, qui nec actionis improbae, nec cogitationis malignæ vitio fuerit pollutus. Deinde sequitur, Qui non accepit in vano animam suam, nec iuravit in dolo proximo suo, hoc est, qui post vanitates & insanias huius mundi non abiit, nec quemquam verbis ad fraudem compositis decipere est conatus. Hic inquit, accipiet benedictionem a domino, & misericordiam a deo salutaris suo. Non enim ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos (ait Apostolus) sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Iustitia quidem idoneos reddit ad promerendam gratiam, sed profecto nisi Christi domini merita accessissent beatitudinis donum accipere nemo dignus esset. Vnde & in psalmo est dictum, Salus iustorum a domino. Nemo igitur suis meritis arroget, quod diuinæ est liberalitatis, ne elatione amittat, quod in humilitate sperauit. Iustus quia in omnibus se submittit, a domino sublimatur, iuxta illud Ecclesiastici, Qui operatur iustitiam ipse exaltabitur. Non solum autem se submittit qui iustus est, sed etiam omni proficit probitate, vitiaque deuitat.
- psal. 117.**
Psal. 95.
- Matt. 25.**
- Prou. 10.**
Psal. 23.
- Titum. 3.**
- Psal. 36.**
- Eccle. 20.**

De charitate Liber III. 299

Sic enim in Isaia legitur. Qui ambulat in iustitijs & lo-
 quitur veritatem, qui proicit auaritiam ex calumnia,
 & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat au-
 res suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne
 videat malum, iste in excelsis habitabit. Igitur qui in
 his non ambulat, non est iustus, & qui non est iustus, ha-
 bitare in excelsis non poterit. Iustum autem per eundem
 prophetam consolatur dominus, & promissis remunera-
 tionis allicit dicens. Dicite iusto quoniam bene, quo-
 niam fructum adinventionum suarum comedet. Porro
 iustorum remuneratio quid est aliud, nisi æterna beati-
 tudo? Beati, inquit propheta, qui custodiunt iudiciũ &
 faciunt iustitiam in omni tempore. Et alibi, Beati im-
 maculati in via, qui ambulant in lege domini. Et in euã-
 gelio, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam
 ipsi saturabuntur. Hi enim pro operibus iustitiæ reple-
 buntur bonis felicitatis æternæ, & ipsa virtutum esuri-
 es ac sitis refici merebitur dapibus gloriæ cælestis, di-
 cente propheta. Iusti epulentur & exultent in conspe-
 ctu dei, & delectentur in lætitia. Illustrabuntur insuper
 ex diuina visione, & animæ beatificatæ decor redunda-
 bit in corpore immortalis atq; incorruptibili, dicente
 saluatore. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris
 eorum. Caterum ne pluribus immoremur in singulis,
 nemo est qui vel fando explicare, vel cogitando queat
 comprehendere, quanta siue qualis iustorum in cælesti
 regno sit merces, hoc tibi testatur Apostolus, dicens,
 Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis
 ascendit, quam grande bonum sit, quod deus ipse suis
 dilectoribus possidendum fruendumq; præparauit. Au-
 diamus igitur (si tale bonum consequi cupimus) Petrum
 apostolum exhortantem. Succincti (inquit) lumbos me-
 tris vestræ, sobrii ac perfecti sperate in eam, quæ offer-
 tur vobis gratiam, in reuelatione Iesu Christi, quasi fi-
 lii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantia
 vestræ desiderijs, sed secundum eum qui vocauit vos san-
 ctum, ut & ipsi in omni conuersatione sancti sitis. Tanti
 est ergo faciēda pie sancteque viuēdi virtus, quā ipsa ψ-

Isa. 33.

Isaia. 3

Psal. 105

Psal. 118.

Psal. 67

Matth. 13.

1. Cor. 2.

1. Pet. 1

T

Marci Maruli

tutis merces, quæ est summum hominis bonum, ad quod per hanc quidem virtutem peruenitur. Tales igitur sumus, qualibus ista quæ dicta sunt, conferri credimus.

De peccatis principalibus per septem lepræ genera significatis.

Cap. XIII.

Porro bonitatem ipsam magis ac magis expetimus, cum peccati quod mala considerauerimus. Quicquid legi diuinæ aduersat, quicquid virtutibus contrarium est, rationique repugnans, peccatum est, inter peccatum & delictum quidam discernunt, delictumque leuius esse aiunt. Id enim delictum dici, cum non facimus quod debemus; peccatum vero, cum committimus quod non debemus, in illo boni omissionem esse, in hoc perpetrationem mali. Vtrobique tamen vocabulo scriptura pluribus in locis indifferenter indistincteque vtitur. Ceterum non parua inter se peccatorum discrimina sunt, cum aliud alio longe grauius sit deestabileque magis, vel diuersi generis atque conditionis. Peccatum in lege veteri per lepram significari nouimus; & sicut variae ibi lepræ species norantur, ita varia esse peccata manifestum est. Colore habituque diiudicant lepræ, sic peccata specie atque pondere. Non incongrue igitur ipsa septem capitalia vitia, septem generibus lepræ nunc comparare conabimur. Prima quidem lepra describitur coloris albi in cute carnis uiuæ cum capillorum aspectu mutato. Albedo ista pallor inuidiæ est. Inuidus de alieno bono dolens, liuidam per se fert faciem: dumque male affecti animi stimulis agitur & inquietatur, in carne uiua vitium esse dicitur, tunc autem & capillus muratur, cum relicto rationis consilio, cuius in capite sedes est, prauæ cupidinis affectum sequimur. Nihil autem nequius, quam quos imitari debemus, eis inuidere uelle. Alterum lepræ genus florere dicitur, ac totum quippe corpus a capite usque ad pedes occupare, quæ tamen munda esse putatur, nisi caro uiua apparuerit. Hanc equidem mentis torperem

Leu. 13

Inuidia.

Acedia

esse reor, & ad ea persoluenda quæ tenemur oriositate
 atque ex tædio neglectum, quod vitium acediam appel-
 lant. Ea sane totum hominem possidet, dum mollem
 penitus & effeminatum reddit. Munda autem est, nisi
 caro viua apparuerit: quia vitium istud nec stultis, in
 quibus ratio mortua est, imputatur; nec mala valetudine
 affectis, quorum bona voluntas morbo impedita est
 corporis. Tertia lepræ species, hulus est in carne natū
 & sanatum, & in loco hulceris cicatrix alba siue subru-
 fa, & carne reliqua humilior pressiorq; pili etiam in cā-
 dorem versi. Hulus in carne auaritiā esse existimo,
 cuius vulnus tunc obductum videtur, cum auarus ade-
 ptus est quod concupierat. Cæterum quia nec adepto
 satiatur, nondum sanatum vulnus cicatrix inæqualis ac
 discolor ostendit. Et quoniam ille nulla copia conten-
 tus, in superfluis parandis cumulandisque laborat sem-
 per, pilos habere dicitur, qui sunt superflua corporis, ci-
 catrix autem alba, delectationem in acquirendo indi-
 cat, rufa ardorem in concupiscendo. Quartum lepræ
 genus dicitur caro & cutis igne adusta & sanata, sed &
 ipsa cicatricem habens albam siue rufam reliqua cute
 humiliorē, pilorum colore mutato, atq; in cicatricis
 cute lepra excrecente. Quid est lepra ista, nisi libidinis
 igne succensa appetitio: quæ tunc quidem sanatur, quā-
 do vel explet legitimo matrimonio auaritiā, vel co-
 ercet excolendæ castitatis gratia. Sed si pristina volu-
 ptatis recordatio labefacere ac mutare cœperit propo-
 situm, nec iam meretricari erubuerimus, cicatrix susce-
 pit inæqualitatem cutis, & coloris pilorumq; mutatio-
 nem. Conuersa est enim in candorem carnalis delecta-
 tionis, & in rubedinem inflammatae auaritatis, & in le-
 pram excrecentem, eo quod frequenti vsu non satiat tur-
 pis libido, sed magis accendit. Quintum genus lepræ ca-
 pitis est & barbæ in viro vel muliere: cū loc^o humilior
 fuerit reliq; carne, & capillus flauus solitoq; subtilior, le-
 pra inq; capitis & barbæ est. Caput & barba gulæ cōti-
 gua sunt, non iēpte igit leprā hanc ad crapulæ vitiū re-

Auaritia.

Fornica-
tio.

Gula.

feremus. Quoties per ingluuitem impotes rationis facti fuerimus, & iam nec lingua suum implere officium valuerit, capitis ac barbæ lepra erit, non capitis & barbæ Aaron, in quibus est benedictionis diuinæ vnguentum, sed capitis & barbæ eorum, quibus manna fastidio est, & Aegyptiæ carnes voluptati. Capillus autem flavus, qui meretricibus conuenit, gulosorum impudentiâ designat, quorum temeritati nihil obstat, quin semper obscœnum ac turpe aliquid aut dicant aut faciant. Tunc vero extenuatur capillus, cum bona animi per luxuriâ consumuntur. Locus autem lepræ ubique humilior prædicatur, quia in ea parte virtus animæ deprimitur. in qua peccatur, non in qua non peccatur, potest enim fieri, ut aliquis partim virtutibus præstet, partim alicui vitio deditus sit. Sexta lepra caluiti est. Si in caluitio, ingit, vel recaluatione albus vel rufus color fuerit exortus, & hoc sacerdos viderit, condemnabit eum haud dubie lepræ, quæ orta est in caluitio. Quoniam caluiti summa capitis occupat, per hoc superbæ elationem signari reor. Semper se supra se erigit superbus, inani tumet gloria, pares contemnit. Cum de animi bonis inaniter sese iactat, albus color est in vertice: cum de bonis corporeis atque fortunæ gloriatur, rubedo quæ corporeis conuenit, sedet in capite. Et quia caput caluitio deforme fit, utpote capilloꝝ ornamento vacuû, innuit nobis, nihil esse honesto viro indecentius, quàm inanis ac supba suimet iactatio. Septima vero ac suprema istarum, quæ in Leuitico simul tractantur, lepra, non hominis esse dicitur, sed vestimenti. Vestis linea (ingit) siue lanea, quæ lepram habuerit in stamine atque subtegmine, aut certe pellis, vel quicquid ex pelle confectum est, si alba vel rufa macula fuerit, infecta lepra reputabitur. Demus hanc, si libet, quod reliquum est, iracundiæ vitio. Cum enim nulla animi passio ira hominem infatuat atque dementat ut iracundia, merito lepra ista non hominis est, sed vestis, hoc est, eius qui nihil in se hominis habet præter figuram, quique vestimentum hominis dici potius debet quam homo. Qui cito irascitur, leuis est ut linum: qui cito placatur, mollis ut

Supbia

Ira

lana, qui immaniter furit, vestis ex pelle ferina est. Homo enim cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similibus factus est illis. Lepra hæc in simine est & subtemine, quia iracundus & intus furore aestuat, & foris petulanti ore rixatur. Quoniam autem ubique color albus ac rufus lepræ tribuitur, quæri potest, quomodo albedo peccato conueniat, cum præsertim ecclesia in Canticis nigram se prius fuisse fateatur cum erraret, deinde formosam, cum credens Christo sponso iuncta esset, quæ ratione igitur lepra candida est vel rufa? Sed quia vel tegimus peccata, vel ostentamus, ideo arbitror lepram candidam hypocritarum esse sepulcris similibus dealbatis. Rufam vero lepram illos habere, qui manifesto & sub multorum conspectu erubescenda committere non verentur. Denique saluatori qui peccata nostra tulit, dicitur. Quare rubrum est indumentum tuum? Præterea fit plerumque ut cum in peccato deprehendimur, ora inflamat rubor, dum accusari magis quam peccare pudet.

Quare etiam locus lepræ humilior est quam cætera que sana sunt? quia peccatum ad terram animam premit, humilique allidit. Vnde & labi atque cadere dicitur, qui peccata stare vero & rectus esse, qui non peccat. Humilem itaque lepræ locum grauitas peccati facit atque pondus, de quo Dauid lamentabatur, dicens, Iniquitates meæ supgressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauata sunt super me. Non est huius loci de hostiis quoque & exprobrationibus lepræ differere, satis sit generatim ista breuiterque perstrinxisse. Nec tamen omitemus illud quoque lepræ genus obiter attingere, quod post aliqua seorsum describitur, ut maius aliquid innuat, quam quodcum illis quæ simul enumerata sunt, commune sit. Lepra hæc domus est habitans in parietibus valliculas pallore siue rubore deformes, humilioresque superficie reliqua. Domus ista ecclesia Christi est, hæc maculas patit, cum hæreticorum fallacibus argumentis impugnat, pallore & rubor in maculis est, quia hi quidem fidelibus inuidendo liuent, atque irascendo inflamant, sed veritate victi

Color albus

Color rufus.

Quare locus lepræ humilior.

Psal. 77

Hæretici

Lect. 14

eisdē tādē cedūt, atq; ita reliqs orthodoxis inferiores inueniunt. Recte itaq; sacerdos lapides, in qbus orta est lepra, erui ac pñci iubet, & parietes radi, vt omni prsus ablata erroꝝ spurcitta, nec maculā habeat Chři sponfa nec rugā. Non añ pullulare cœperūt hœreses, q̄ diffemi natū est euangeliū; nec añ lepra hœc iussa est obseruari caueriq; q̄ filij Israhel terrā ingressi fuerunt pmissis. Porro si cui nra leprage expositio duriuscula fortasse vī debitor & extorta, sequatur alios, qui in ipsis enodandis magis sibi placuerint, dūmodo sciat omnes in hoc conuenire, vel lepram peccatum esse asserant. Ergo hu iusce morbi vī foeditateq; p̄specta, cogitet, q̄ta peccati, quod ei comparatur, deformitas, qualis pñcies sit. Sicut enim lepra totius corporis pulchritudinē demolif, ita oēm animæ decorem corrūpit peccatum, atq; hoc solum malum est, quo illa lædi perireq; possit. Nunc tandem vnde digressi sumus, eo reuertamur, vt aliam quoque peccatorum differentiam explicemus, ac postremo quæ ex illis incommoda nobis orientur, inquiramus.

De peccatorum differentia. Cap. XV.

Quædā pctā ita leuia sunt ac minuta, vt his carere oīno nō possimus, & qa veniā facile ipe trēt, a nōnullis venialia nuncupātur. Hæc qdē a regno dei nō excludūt, aditū tñ ad illd nobis tādū im pediūt, donec expientur. Nihil em̄ ingnatum illuc intrabit. Sed nunc de illis duntaxat nobis erit sermo, q̄ mortifera sunt, q̄q; vitari & debent qdē & pñt, aut si commissa fuerint, pñia doloribus extenuari purgariq; alioqn ad æternū interitū compellent non pœnitentē, tanto acrius puniendū, q̄to delinq̄ndo ab æqtate recessit longius. Etenim ex his q̄q; q̄ pñciosā sunt, aliud aliō execrabilius iudicatur, ac p̄inde maiore dignum supplicio pœnaque acerbiorē mulētandum. Quodcunque autē peccatū leuiorē modum excesserit, mortiferū erit, ideo in scripturis dī peccatum ad mortem, nō ad mortem hœc omnibus communem, sed ad illā q̄ppria damnatorum est, quæ vtique illos quos inuadit, non perimit, sed quæ

nihil est tetrius, nunquam morituros æternis cruciatibus torquet, doloreque afficit omni morte magis expauescendo. Porro ex hac delictorum specie illud maximum esse creditur, quod blasphemia in spiritum sanctum in euangelio nominatur. Huius criminis a domino saluatore coarguti sunt Iudæi, cum dixissent eum in Beelezebub, non in dei virtute eicere dæmonia. Patet ergo, peccatum in spiritum sanctum tunc perpetrari, cum quis dei opera alijs tribuit, nō errore deceptus, sed inuidiæ stimulis actus, vt dei laudē sua procacitate obscuret. Quicumque, inquit, dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neq; in futuro. In filiū hominis peccat, qui opinione falsus, Christum purum hominem putat, quæ quidem culpa, quia ex ignorantia est profecta, ad credulitatē conuerso atque correcto protinus condonatur. Si quis vero aperte opera dei intelligens, virtutem calumniatur, dum religioni nostræ inuidet, & quæ per spiritum sanctum facta sunt, impie ad diaboli potestatem refert, huius culpa irremissibilis esse decernitur. Non quæ penitentibus aliquid nō remittatur, sed quod sic peccanti, ad penitentiam conuertendi se facultas denegatur, veluti indigno dei gratia, qui sciens ac prudens deo ausus sit aduersari, & iam cognitam sibi veritatē linguæ petulantiā polluere, tantoque se sacrilegio sponte attrinigi. Illos quoque in inferno magis plestendos credimus qui credentes, euangelicisque instructi doctrinis delinquant, q̄ qui mandatorum dei ignari peccant. quod testatur saluator, dicens, Seruus qui scit voluntatem domini & non fecit, vapulabit multis, qui autem ignorauit & non fecit, vapulabit paucis. Quis præterea negauerit maius esse peccatum eorū qui sub euangelio sunt, quam qui olim sub lege erant? Quis enim nescit cum magis teneri, qui iam accepit beneficium, quam qui promissum adhuc expectat? Illud autem quod ab Israelitis, multo tempore fuit speratum, nobis in aduentu Christi est persolutum. Tanto igitur plus in gratitudinis committimus mandatis domini non ob-

Matt. 12.
Pctm̄ in
spiritum
sanctum,

temperando, quāto plus accepimus gratiæ. Ex his quæ dicta sunt, liquido apparet, inter peccata quæ ad mortem committi dicuntur, aliud alio maius esse, plusque pœnæ mereri: & sicut genere ita & grauitate differre. Quinetiam in eodem genere peccati esse quasdam accessiones, quæ peccatum grauent, si contigerint, eleuent si nō contigerint. Nō est huius loci de his referre. Nimis enim prolixæ tractationis erunt si referantur, & peccatorum distantiam ostendisse sat est, ne quis forte cum Stoicis deliret, & paria esse putans, non magis timeat interimere hominem quam lædere. Nosse insuper debemus (vt supra est dictum) siue leue, siue graue peccatum fuerit, si minorum mensuram præterierit pœnæ ignis æterni esse obnoxium, & inferni supplicia grauitate distare, non tempore, quoniam exilii eorum omnium qui illuc relegantur, finis est nullus. Restat nunc vt de mortifero crimine in cōmuni loquendo, quæ peccantem incommoda sequantur, perscrutemur, vt magis pateat, eiusmodi peccatum quam fugiendum atque vitandum sit, cum perspexerimus, quod illud qualiaq; mala sequantur.

¶ Quæ mala peccato accedant.

Caput XVI.

Bonus deus bonorum autor non malorū est. Cum ergo ille qui cuncta fecit valde bona, hominem quoque bonum fecerit, quis eum ex bono malum reddidit, nisi voluntas mala de libero procedens arbitrio? Itaque idem ipse, qui ex deo bonus erat, ex se factus est malus. Integrum illi fuit naturam bonam, sicut a deo acceperat, ita & conseruare, sed noluit, neque curauit. Voluntate igitur non natura mali efficitur, cum peccamus. Et quia peccando naturam ipsam lædimus, naturæ quoque conditorem deum simul offendimus. Ideoque peccantibus mala omnia non immerito accidere confitemur, quemadmodū e contrario iustis & innocentibus, & non suam, sed dei sequentibus voluntatem bona oīa euenire. Cur aut iustis quicquid male, & iniustis

bene? Hoc certe minime videbitur mirum, si rerum exitum, qualis utrorumque futurus sit spectabimus. Iustis quippe viris aduersa quæ contingunt, summæ perennisque felicitatis meritum per patientiam comparant. Malorum vero prosperitas, nequioris luxuriæ illis materia est, intemperantiæque dissolutioris. Tanto itaque maius merebuntur supplicium, quanto in presentibus viuendo delicijs videntur sibi esse feliciores. Male quidem Lazaro pauperi erat, bene diuiti epuloni, sed cito & malum illius in bonum commutatum fuit æternum, & huius bonum in æternum malum. Debemus ergo etiam malum hoc quod bonis in vita accidere solet, non malum sed bonum iudicare, & bonum illud quod malis blanditur, non bonum sed malum potius arbitrari. Quam vere recteque ista dicantur, satis perspicue diuersus eorum finis probat. Soluta tandem quæstione, quæ quidem seipsam aperit, non temporalia considerantibus, sed æterna, consequens est, ut peccatum ipsum eo magis vitandum sit, quo illa etiam quæ bona videntur, in summam conuertat perniciem, vltimumque malorum. Et si hoc de rebus quæ vulgo bonæ putantur contingat, quid de iis quas malas esse iudicant dicemus, cum premere cœperint vitæ deprauatæ virum, nisi futuræ damnationis illas initium esse? si modo is a peccatis in tempore non resipiscat, flagitijsque finem statuendo rursus virtuti exerceat pro viribus incumbat. Cæterum plurima quidem ante damnationem peccatum consequi solent mala, quæ nunc operæpretium erit referre, quo demum constet, presentis quoque mali vitæ causa non esse peccandum. Quæ dicam, nolo ut mihi credantur, nisi singula sanctarum autoritate scripturarum firmata erunt. Peccati igitur ea prima malignitas est, inutilem facere hominem & neque sibi neque alijs recte consulentem. Dicitur enim in Ecclesiastico, Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? Eccle. 14. Peccator plerumque instabilis est, nunc hoc nunc illud aggreditur, quod placebat, displicet, quod displicebat placet, nihil in illo potest esse firmitatis, quoniam non supra petram ædificat, sed super arenam, & arundo est

- psal. ii. vento agitata. Hoc psalmistæ crede dicenti, In circuitu
 impij ambulant. Neque enim recte possunt ambulare, g
 cum deo non ambulant. Peccatum veri intelligendi a
 Sopho. 1; cumen heberat. Ambulabunt, inquit, vt cæci, quia do-
 Lucæ. 6. mino peccauerunt. Et in euangelio de peccatoribus est
 dictum, Cæci sunt & duces cæcorum. Cæcus cæcum du-
 cit, & ambo in foueam cadunt. Peccatum perdit huma-
 næ conditionis dignitatem, hominemque brutis red-
 dit comparandum. De quo psalmistæ verba tibi fidem
 Psal. 48. faciunt dicentis: Homo cum in honore esset, non intel-
 lexit, comparatus est tumentis insipientibus, & similis
 factus est illis. Cuius ignominia idem volens nos ex-
 psal. 31. pertes esse hortatur & ait, Nolite fieri sicut equus &
 mulus, in quibus non est intellectus. Quid enim despi-
 cabilius, quid fœdus, quam ex homine pecudem effici
 & eo qui proprius humanæ atq; angelicæ mentis est,
 intellectu carere, Peccatum vitæ spatia minuere dicit.
 Gene. 38. Sic enim de Her Iudæ filio in Genesi legimus: Fuit Her
 psal. 54. primogenitus Iudæ filius nequam in conspectu domi-
 ni, & ideo ab eo occisus est. Sanctus quoque in psalmis
 spiritus loquitur: Viri sanguinum & dolosi non dimi-
 Pro. 10. dtabunt dies suos. Et in prouerbijis ait Salomon: Ti-
 mor domini apponet dies, & anni impiorum breuiabū-
 tur. Sed licet aliquis malus diu uiuat, quam diu in pec-
 2. Tim. 5. cato est, in morte est, testatur hoc Paulus apostolus di-
 Apo. 22. cens: Vidua quæ in delitijs est, uiua mortua est. Et in
 Apocalypsi āgelo. 1. præfidi ecclesiæ Sardis dicitur: No-
 men habes quod uiuas & mortuus es. Et dominus in
 euangelio, Sinite mortuos, inquit, sepelire mortuos su-
 os. Adhæc ne principes quidem sperent, diu posse re-
 gno suo trui, si ipsum regem regum & dñm dominantium
 offendere non verentur: testis est his euersa Hieru-
 Baruch. 6. salem, primo a Chaldæis propheta dicente: Propter
 peccata quæ peccauistis, abducemini in Babyloniam
 captiui a Nabuchodonosor rege Babyloniorum, dein-
 de a Romanis; quod futurum illis prædixit Christus
 dominus, quem ob inuidiam persecuti sunt. Hoc au-
 Eccle. 10. tem peccatis exigentibus euentre etiam in Ecclesiasti-
 co discimus, vbi dicitur: Regnum a gente in gen-

tem transfert, propter iniustitias & iniurias & contumelias & diuersos dolos. Ipse quoque Nabuchodonosor rex cum esset omnium potentissimus, deoque se æquaret, regno exturbatus vixit cum bestiis, donec ad mentem rediens efferre sese desit, seque hominem agnouit, & confiteri cepit, quod solus deus mundi sit dominus ius habens in regna hominum, & cuiusque voluerit illa distribuens. Quin etiam imperio præstare, diuitiis opibusque pollere quid iuuat, si quicumque mortalium peccat, miser esse probatur? Maiore enim sui parte, hoc est animo miser est, tamen si vulgi opinione, qui nihil nisi corporis fortunæque bona mirari didicit, felicissimus feratur, In Apocalypsi angelus, id est antistes Laodiceæ ecclesiæ gloriatur, quod sit diues & locupletatus & nullius egens, & tamen dicitur ei: Nescis quia tu es miser & miserabilis & pauper & cæcus, & nudus Non est enim felicitas diuitiis abundare, sed virtutibus: neque infelicitas inopia grauari: sed flagitiis. Famem quoque & mortes delinquentibus minatur dominus, dicens, Terra cum peccauerit mihi, vt præuaricetur præuaricans, extendam manum meam super eam & conteram virgam panis eius, & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & iumentum. Quod si multiplicentur scelera, grauabitur vindicta. Sæpe autem contingit vt vnum peccatum plurimum causa sit. **D A V I D** adulterium cum Bethsabæ commissum celatum volens, **V R I A M** virum eius obtulit hostibus interimendum. **H E R O D E S** Iohannem a quo illiciti connubij arguebatur, in carcerem misit, & capite cædi iussit. Nonne illa etiam quæ filia suggerit vt hoc peteret, coniugii sefellerat fidem, & matrimonio prætulera concubinatum? vtque illo liberius vteretur, iustitiæ cultorem, cui talia displicebant, necandum curauit. Non ab re igitur scriptura ait. Qui nocet, noceat adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Bonarum quoque actionum meritum amittitur propter peccatum. Hoc **S A L O M O N** testatur, dicens: Qui in vno peccauerit, multa bona perdet. Diuina &

Danie. 4.

Apo. 3.

Ezech. 14.

Apo. vlti.

Eccles. 9.

Ezcc. 33.

in Ezechiele vox est, iustitia iusti non liberabit eum, in quacunque die peccauerit. Etiam si dixerit iustus, inquit, quia vita uiuet & confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem, omnes iustitiae eius obliuioni tradentur, & in iniquitate sua quam operatus est in ipsa morietur. Nec praeterita igitur nec praesentia benefacta proderunt ei qui vel semel aliquid morte dignum commiserit. Quid adhuc? Peccatum sapientiae donum corrumpit, & eum qui ante sapiens erat, desipere compellit. Tales erant de quibus in Ieremia conqueritur dominus &

Ierem. 6.

ait: Stultus populus meus me non cognouit, filii insipientes sunt & vecordes. Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nescierunt. Versuti quippe & callidi homines, cum aliquid dolose fecerint, sapere sibi videntur, sed mundi huius sapientia stultitia est apud deum. Vere autem sapiens est, qui innocentiam seruat, ut ei placeat, a quo ut saperet accepit. Ex omnibus tamen malis quae in se habet peccatum, hoc terribilissimum est, quod nos a deo separet, & qui per gratiam adoptionis filii dei sumus, per peccatum efficimur serui diaboli. Quod a deo separetur qui peccat, audi Iohannem apo-

1. Iohan. 1.

stolum dicentem, Deus lux est, & tenebrae in eo non sunt ullae, si dixerimus quod societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus. Idem innuunt prophetae verba in psalmo ad deum dicentis: Tu es deus non volens iniquitatem, neque habitabit iuxta te malignus, neque permanebunt in iusti ante oculos tuos, odisti omnes qui operantur iniquitatem. Isa-

Psal. 5.

Isaia. 59.

ias etiam exprobat his & ait: Iniquitates vestrae diuiserunt inter vos & deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis ne exaudiret. Quae enim communicatio lucis ad tenebras (ut apostolus inquit) quae societas Christi cum Belial? Cum autem a deo quis recedit, continuo fit diaboli seruus. Nam si omnis (ut saluator ait) qui facit peccatum, seruus est peccati: nonne etiam diabolo seruit, qui eum ut peccet stimulat? Iudaei vitis dediti cum se iactarent deum habere patrem audiunt, Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris

Iohan. 8.

Ibidem.

vesiri vultis facere. Quam sententiam secutus Iohannes
 Apostolus ait: Qui facit peccatum ex diabolo est, quo-
 mam ab initio diabolus peccat. Quanta igitur infelici-
 tas est, vt homo a deo factus, ad imaginem dei creatus
 eique in filium adoptatus nequissimi dæmonis manci-
 petur seruituti, ipsumque habeat patrem: tanta cura di-
 ligentiq; adhiberi debet, vt crimen quod huiusce ma-
 li causa existit, caueatur ac vitetur. Illis enim qui hoc
 contempserint, & post peccatum ad pœnitentiæ reme-
 dia non recurrerint nihil reliquum erit nisi vt ad sup-
 plicia nunquam finienda damnentur, audiantque om-
 nium terribilium maxime expauescendam iudicis vo-
 cem dicentis: Ite maledicti in ignem æternum, qui para-
 tus est diabolo & angelis eius. Hæc ergo vltima pecca-
 ti perniciēs est, quod hominem ab hæreditate cælesti-
 um bonorum exclusum ad ima pœnarum loca æterno
 relegat exilio, Denique peccatores mori dicuntur mor-
 te æterna, sicut ecōtrario iusti viuere vita æterna. Scri-
 ptum est enim: Homo per malitiam occidit animam su-
 am, & anima quæ peccauerit, ipsa, morietur. Et in
 euangelio peccatoribus dicitur: In peccato vestro mori
 emini: non morte quæ corpus dissoluit, sed quæ animā
 sublata omni quiescendi spe terribiliter torquet et cru-
 ciat.

i. Iohan. 3.

Sapi. 16.

Ezec. 18.

Quæ peccata sunt præcipue damnabilia Caput xviii

Quæ sunt aut vel qualia crimina, quibus graua-
 ti homines in profundum interni demergan-
 tur, psalmista explicat ad deum dicens, Male-
 dicti qui declinant a mandatis tuis. Et dominus in euan-
 gelio eos asserit extremæ damnationis reos fore, ger-
 gâ pauperes et egenos & afflictos claudunt viscera pie-
 tatis. Ac præter hos illi qui non spiritui sed carni ser-
 uiunt, dicente apostolo, Manifesta sunt opera carnis, quæ
 sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, idolorum ser-
 uitus, veneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes
 iræ, rixæ, dissensiones, hæreses, inuidiæ, ebrietates, co-
 mesationes, & his similia, quæ prædico vobis sicut præ-

Psalm. 118.

Gala. 5.

1. Cor. 6.

Apoc. 2

Isaia. 66

dixi, quoniam qui hæc agunt, regnum dei non possidebunt. Idem alibi repetens ait: An nescitis quia in regnum dei non possidebunt? nolite errare, neque fornicarii, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque maledici, neque rapaces regnum dei possidebunt. Hinc sane in Apocalypsi, talibus flagitijs pollutos angelus domini a sancta ciuitate propellendo clamat: Foris canes & venefici & impudici & homicidæ & idolis seruientes, & omnis qui amat & facit mendacium. Hi & conscientia stimulis incessanter agitantur, & poenis exterius illatis affligentur, dicente domino: Eorum qui præuaricati sunt in me, vermis non morietur, & ignis non extinguetur. Atque ita damnatorum propter peccatum tormentum a nullo vnquam fine concludentur. Nam sicut in cælesti regno beatorum gloria finis aliquid quando futurus non timetur, ita in inferno poenarum terminus nullus vnquam sperabitur. Cum ergo iuxta ea quæ modo dicta sunt, peccati tanta malignitas existat, ut hominem inutilem, instabilem, intellectu hebetem, conditione vilem & abiectum reddat, vitam minuatur, regna auferat, diuitias faciat miseras, aduersitatibus subdat, alioque insuper delictorum causa sit, virtutum merita tabescere cogat, sapientes infatuat, a deo separet, diabolo copulet, bono summo priuet, & poenis afficiat æternis, quid vnquam tam cauere debet quam peccatum. cum nihil omnino tam nobis esse queat noxium, nihil ita ærumnosum. Si te tyrannus torqueat ut pecces, omnia tormenta perferre factus est quam peccare, si necem minetur, mori innocentem præstat, quam innocentem viuere. Scias tamen nefarium esse mortem si bimetipsum aliquem inferre, ut imminens peccandi periculum deuitet, nisi deus iusserit: sicuti quibusdam virginibus iussisse creditur, quæ sibi mortem consciuere, ne ab hostibus stuprarentur. Quarum quidem memoriam nequaquam celebraret ecclesia, nisi miraculo reuelatum fuisset, illas non tam prospicere sibi se perimendo, quam domino obedire voluisse. Alioquin nulli la-

cere credimus, quicquid futurum timeretur, sibi metipsum vitam eripere, ne illum offendat, cuius lex est, Non occides. Proterius est seruus, qui domino de potum reddidit antequam poscatur.

Vnde tanta peccantium multitudo. Caput xvij.

Porro cum tot taliaque sint, quæ nos ne peccemus deterrent, quid causæ est, quod peccantium multo maior numerus, quam non peccantium existat multoque copiosior turba sit mundo seruientium, quæ mundi domino & cæli terræque conditori? ita ut cum propheta cogamur exclamare, Non est qui faciat bonum, non est usque ad vnum. Iam enim quod futurum dominus prædixerat, abundauit iniquitas, & refrixit charitas, ut propinquum testetur vltimi iudicii diem. Multa quippe cernimus, plurima audimus, a quibus abhorret animus, & ne illa sentire posset, sæpe nobis oprauit cum cæcos oculos, tum aures surdas. Talia vero mirantibus nobis, causamque inquiringibus respondet Ecclesiastes dicens: Quia non non profertur cito contra malos sententia, absque timore vlllo filii hominum perpetrant mala. Dilatio igitur pœnæ, peccandi præstat licentiam. Sed si cogitarent peccatores tanto acriorem fore vindictam, quanto magis venire cunctatur, peccandi libidinem coercerent, & nequitiae finem citius ponerent. Delictorum enim vltor deus non semper statim punit: peccantis autem pœnitentiam ideo diu expectat, ut si abierit correctio minus excusabilis fiat pertinacia. Cæterum dum cælestis arbiter a flagello quiescit non remittit iram, sed colligit, ut totam vno impetu effundat & plectendi tarditatem grauitate compenset. Interim ad peccandum alios corporis prouocat voluptas, alios honorum stimulat ambitio, alios multa habendi auaritas vrget. Ab his tribus tantum fontibus cuncta quæ sub cælo fiunt crimina oriri quæde reor. Etenim voluptatis germina sunt, otium, vëtris ingluuies incandit

psal. 52.

Eccles. 8.

incontinentia, scortandi inexplebilis cupido, stupri, adulteri, aliæque libidinis, quæ ne dici quidem honeste potest, perpetratio & illa quæ libidinem incitent, obsceni cætus, molles muscorum soni, virorum cum mulierculis lasciuientia tripudia, aliæque huiusmodi plura. Ipsa deinde dignitatum honorumque appetitio generatrix est inuidiæ, nutritrix superbiæ, amatrix inanis gloriæ. Is enim qui videri publico aliquo officio dignus concupiscit, alijs detrahit vt se efferat: aliorum facta deprimi, vt sua extollat, adulatoribus fauet, & vix vilo vitio abstinet, dum in his etiam quæ perperam agit se laudari cognoscit. Postremo cumulanda opum auiditas quot scateat sceleribus quis enumeret. Inde sunt inter fratres odia, inter amicos dissensiones iurgia, lites, cõrétiones, alæque lusus, periuria, fraudes furta, rapinæ, contumeliæ, iniuriæ, vulnera, cædes, & citius ad eundæ hæreditatis gratia concupitæ ante diem parentum mortes. Quid multa? nullum prorsus flagitium, in quo aliquid speratur lucri deuitat avaritia, dicente Apostolo: Radix omnium malorum est cupiditas. Omnibus autem malis istis carebit, qui tribus illis a quibus cuncta agni credimus carere studuerit, obstruissis quippe fontibus, riuos deficere ac siccare necesse est. Desinent fluere vitia, cum vnde fluant non habuerint. Recide truncum, & rami morientur. A voluptate ambitione, avaritia procul esto, & nullam causam habebis inique aliquid improbeque patrandi. Vt voluptates fugias memor esto sapientissimi Salomonis sententiæ dicentis, Si annis multis vixerit homo & in his omnibus lætus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis & dierum multorum, qui cū venerint vanitatis arguuntur præterita. Brevis nanque momentaneaque voluptas facile contènetur, si æterna cogitabimus. Vt autem & terrenarum dignitatum ambitio in te non habeat locum, recordare quod ob hoc ipsum pharisæos dānauerit dominus noster, dicens, Væ vobis pharisæi qui diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro. Recordare præterea quæ graui onere præ-

1. Tim. 6.

Eccles. ii.

Luca. ii.

De charitate Liber III .315.

mūtu r qui in dignitate cōstituti sunt, primo q̄d multo magis illis imputat peccatū q̄ ceteris. Deinde, q̄d non p̄ semodo, verum etiā pro omnibus quibus p̄sunt, tenētur reddere ratiōem. Et si per eorum negligentia plebs deliquerit, tam aliena quam sua culpa rei erunt. Vt p̄o-
 .1. Tim. 6.
 stremo diuitias non concupiscas, Apostoli p̄ceptum ad mentē reuoca. Nihil (inqt) intulimus in hūc mundū, haud dubium, quia nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Nec dīctorum Christi domini obliuiscaris, Noli te (inqt) thesaurizare in terra, sed in cælo. Non potestis deo seruire & mammonæ. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ v̄o sua detrimentum patiatur? Et facilius camelus transibit per foramē acus, quam diues ascendere valebit ad regnum cælorū. Et v̄a vobis diuitibus, q̄ habetis consolationem v̄am. Illius etiam diuitis memento, qui hubertate frugum lætatus, per annos multos his fruiturum se putauit, & nocte insequentē vita decessit, quod congregauerat alijs reliquit, ipse sua spe frustratus est. Ille quoque diues menti tuæ succurrat, quem vestiebat purpura, quem quotidie delicata saginabant conuiuia, nudus in inferno sepelitur, & in igni ardens gutta aquæ indiget, q̄ linguam refrigeret. Si talis est p̄sentium diuitiarum fructus, nonne stultissimus est qui eas concupiscit, & nō potius ad diuitias nunquam perituras aspirat? Beati enim pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Qui ergo tria hæc quæ proposuimus curauerit, ille arbor bona bonos germinans fructus erit, mala autem malos proferens fructus esse desinet. Si enim in radice vitium non fuerit, nec in fructibus erit. Non de patribus & filijs (vt quidam putauerunt) ista in euāgelio dicuntur, sed de opibus ex intentione animi p̄fectis. Alioquin falsa esset arboris parabola, si hoc significaret, quod pater bonus bonos

.1. Tim. 6.

Matt. 6.

Matt. 6.

Lucæ. 6.

Lucæ .12.

Lucæ .16

Matt. 7.

Lucæ. 6.

gignat filios, & malus malos. Achab enim regum Israel pessimus, optimi filii ac piissimi Ioram pater fuit, & econtrario Ezechias rex Iuda iustus ac sanctus Manassen genuit iniquum atque scelestum. Nemo itaque suum peccatum patris prauitate excuset. Pater non portabit iniquitatem filii, nec filius nequitiam patris. Anima quæ peccauerit, ipsa punietur. Qualis cuiusque in anima affectus fuerit, talia edet & opera. Intimo prius cordis morbo medicina est adhibenda; ut in cute inde nascentia hulcera curentur. Interiora si sana fuerint, ea quæ foris sunt, pulchre ac probe se habebunt.

De quinque sensibus Cap. XIX.

ET quoniam sensus nostri viæ sunt per quos illa, quæ animæ bonum corrumpunt, intus penetrare solent, quali custodia muniti sint, ne id patiatur, nunc docere conabor. Sensuum nostrorum impar numerus est. Impar autem numerus in scripturis diuinis mundus habetur, par vero immundus dicitur. Animalia quæ bina in arcem Noe ingrediuntur, ex immundis sunt, ex mundis quæ septena. Numeri ergo ratio nos instruit, ne qua culpa sensus nostros pollui sinamus, quos impar supputatio puros esse debere ostendit. Quinario numero ideo censentur, ut per legis precepta eos dirigas. quinque enim volumina sunt Mosaicæ disciplinæ diuinitus descriptæ. Et quæ quinario etiam quaternarium continet, per quem euangelia signantur, quicquid legi deest, de euangelio adimpletur, ut sensus non solum bonos habeamus, verum etiam perfectos. Quod si domino donante adepti fuerimus, tunc sequetur, quod ipse pollicitus est, dicens, Persequemini inimicos vestros, & corruent coram vobis, persequentur quinque de vestris centum alienos, & centum de vobis decem milia. Si enim sensus nostri preceptis diuinis muniti fuerint, vitiorum multitudo aduersum illos prauales non poterit. Cadent a satere eorum mille & decem milia, ad eos autem non appropinquabunt. Non oculos mundiciem inuabit visa mulier, non aures demulcebit amatorius cantus, non naribus blandietur ad mollitiem animi compositum unguentum

Leuit. 26.

nec gustus integritatem luxuriosi corrumpēt saporē,
 neque tactum subvertere iniustæ actionis cupiditas va-
 lebit, Ab omni malarum passionum iniuria tuti erimus
 si quoties oppugnamur, ad arma institutionis diuinæ
 sanctorumque exemplorum protinus recurremus. Tūc
 nempe Iesu duce quinque illi reges, id est, quinque cor-
 poris sensus, qui nobis imperando regnabant, ad spe-
 luncam conscientie nostræ compulsos mori sibi coge-
 mus, ut iam viuere deo discant obedireque spiritui, ser-
 uiti eius facti, cuius antea domini fuerant. Tunc in euan-
 gelio quinque talia nobis a domino credita, alia quin-
 que superlucrabuntur, duplicato quaestu spiritualium ne-
 gortatione actionum. Tunc quinque virgines non iam
 fatuæ, sed prudentes, comparato misericordie oleo, ac-
 censisque lapidibus charitatis, occurrentes celesti spō-
 so intrabunt cum eo ad nuptias æternæ celebritatis. Tūc
 denique dicetur nobis, Beati oculi qui vident quæ vos
 videtis. Multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ
 vos videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, &
 non audierunt. Relinquamus igitur cum viriis terre-
 nas vanitates, & non lacte sicut paruuli, sed sicut per-
 fecti solido cibo utamur, exercitatos (ut Apostolus ait)
 sensus habentes ad discretionem boni ac mali. Hoc est
 in bonis operibus quotidie se exercendo, mala autem fu-
 giendo, eorumque cupidini semp nobis aduersanti repugnan-
 do. Siquidem sensus nostri (ut diximus) semitæ sunt,
 a sede animi per corporis foramina patentes. Per has
 hostes intrare desiderant, ut virtutum ciuitatem expu-
 gnent, & his expulsis ipsi ibi dominantur. Oculos quæ
 cumque visu pulchra iucundaque sunt, infestant: quæ si cō-
 cupiscere cœperit animus, per ianuam oculorum irrū-
 pit, siue Venereæ voluptatis turpis appetitio, siue pom-
 pæ luxuriæque sectandæ cura, corporisque ornandi
 stulta sedulitas. Auribus insidiantur lasciuientium poe-
 tarum carmina, impudici cantus, tibicinum citharce-
 dorumque soni: quibus delectatus animus, & in mol-
 litiem resolutus, iam inimicis prodere ciuitatē medita-
 tur, & illos admittere per portā male custoditi auditus.

Lucæ. 10.

Hebr. 5.

Auditus.

§ 18. Odorat⁹.

Gustus.

Tactus

Jerem. 9.

Olefactum debellare properant vnguenta, quod si odore per nares penetrante intus latens animus captus fuerit, omnibus muliebribus delicijs ad se aditū aperiet neque cum odoramentis ad luxuriam vsi pudebit. Cum gustu certabunt esculentorum poculentorumque exquisiti saporis, quorum auuiditate superatus animus, per lubricum gulę callem crapulam illabi permittet, vtriusque fauere incipiens, temperantię renuntiabit. Omnibus autem aduersarijs istis eorumque similibus viā tactus patefaciens, quicquid per alios sensus affectauit, id per se tandem opere complere maturabit, & demum animus ipse perditę vitę conscientia pulsatus, cum Ieremia queri poterit, flensque ac lugens exclamare, Mors ascendet per fenestras nostras, ingressa est domos nostras, disperdere paruulos de foris, iuuenes de plateis. Vitijs enim dominantibus, bona animi concidere ac perire necesse est. Porro vt bona vigeant, & mala repellantur, singulis remedijs singuli roborandi atque tuendi sensus erunt.

¶ De visu. Caput XX.

Eccls. 27

Ezec. 20.

Eccls. 2.

Matt. 6.

Vtergo mūdōs habeas oculos, mundi pulchritudinē immēsitatēq; intuere, & eius opificē ac gubernatorem deum intellige, mirabiliumq; operū laudem magis mirādū autorē. Si venustę mulieris forma occurrerit tibi, tūc cū ppheta deū deprecare: Auerte oculos meos ne videāt vanitatē. Quod si illa suū in te figat obtutū tu retrahe tuū, & memento esse scriptū, Annuens oculo fabricat iniq; ppter eaq; pcepti ī Ezechiele, Vnusq; oculos suos offensiones abiciat. Audi confitentem Salomonem: Oīa (inqt) q̄ desiderauerūt oculi mei, nō negaui eis: & cum nihil omnino in hac vita permansurū animaduerteteret, exclamauit: Vanitas vanitatū, & omnia vanitas. Audi & saluatoris in euāgelio dictū: Lucerna corporis tui est oculus tuus: si oculus tuus fuerit simplex, totū corpus lucidū erit: si autē oculus tuus fuerit nequam, totū corpus tuum tenebrosū erit. Siquidem oculi vagi & immodesti reliquorum quoque sensuum

parere se lent incongruentiam, & nec audire, nec odorari, nec gustare, nec tractare pigebit aliquid, quod volu-
prati erit, conspiciere. Sicut autem simplex aspectus for-
mam docoremque omnium quæ videt, ad conditoris
laudem refert, ita reliqui sensus eum imitati, nihil pror-
sus admittunt, quod deo minus gratum fore arbitran-
tur: atque ita puri oculi totum corpus lucidum reddunt.
Repulsis enim vitiorum tenebris, adamata virtus spi-
ritum simul & carnem suo irradiat fulgore. Si te (ingit) **Ibidem.**
scandalizat oculus tuus, erue eum & projice abs te. Me-
lius est tibi cum vno oculo ingredi in vitam æternam
quam duos oculos habentem mitti in gehennam. Non
corporis oculus erucendus est, sed mentis. Nam clau-
sis quoque oculis peccant cæci, Compesce igitur animi
motum ad illicita laceffentem, & melius tibi erit, abs-
que presentium voluptatum usu ad æternas transire deli-
cias, quæ tota vita per omnes voluptatum illecebras deducta
supplicij mancipari sempiternis. Vt ergo regni potius
hæres quam pœnæ reus inuentaris, imitare sanctissimi Iob
continentiam, qui ait, **Iob. 31.**
Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de vrgine. Conuenerat quippe
cum oculis ne aspicerent, secum ne cogitaret. Spectacu-
lis quoque illis adesse caue, in quibus lasciuia inhonestaque
aguntur, libidinis enim incitamenta sunt, & in quibus
cæde humana grassatur, ne sæuitiæ impietati que assue-
scas, cum proximi tui cruore oculos satiaueris. Ab his au-
uersus prophetam audi dicentem, **Isaia. 43.**
Qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne vide-
at malum, iste in excelsis habitabit.

De auditu Caput. XXI.

Aurium autem conseruare integritatem ita oportet. Caue ne quid obscœnum, ne quod iniquum, ne **Eccle. 23.**
quid ab humanitate alienum libenti animo auscultes,
dicente scriptura, Septi aures tuas spinis, & linguam ne-
quam noli audire. Delatoribus, detractoribus, impudicis,
inaniter incõditeque garrientibus, impie de religione sen-
tientibus, non accommodes auditum, nisi contradi-

dicendi, redarguendi, refellendique causa. Fabulas amatorias, quæ ad turpem libidinem prouocant, audire noli. Tendiculas diaboli illa esse crede, quibus nos irretitos morti tradere molitur mergereque in profundum. Ab adulantium quoque & ad gratiam loquentium verbis aures auerte, ne falsis laudationibus elatus maius aliquid esse te reputes quàm quod es & tibi tribuas, quod deo erit tribuendum, merearisque ab Apostolo cor. 4. corripente: Quid habes quod non accepisti? & si accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Nihil denique audire te delectet quod corpus tantum voluptate afficiat, animæ autem salutis nihil conferat. Pernitiosa enim res est aures cantu dulci suauibusque sonis delinire; & animæ pati detrimenta, cum potius animæ salus per corporis labores castigationesque conquirenda sit, per ieiunia, per vigiliis, per scribendi, legendi, orandi: aliosque adhortandi fatigationes. Operariis quippe impigris ac sollicitis opus est patrifamilias in vinea sua excolenda; non otiosis & oscitantibus & qui fructum capere negligunt: dum florum foliorumque luxuria delectentur. Quæ ergo spiritui conducunt: illa audias, quæ autem carni blandiuntur, veluti mortifera non admittas. Porro vt ex deo te esse testeris, verba dei audi. Illis qui hoc contemnunt dicitur: Propterea vos non auditis, quia ex deo non estis. Aperi aures sapientiæ & scientiæ salutari, & in ea delectare, vt proficias magis. Interesse prædicationibus ac sacris ecclesiæ lectiõibus stude, nec solum auscultes quæ dicuntur, sed etiam memoriter teneas. Non absque mysterio est dictum, Audi cælum, auribus percipe terra. Terra es, si auretenuis diuina auscultes, cælum es si audis. Audit tamen qui sermonibus sacris catholiæque doctrinæ cum auditionem, tum obedientiam præstat. Vnde audire interdum pro parere iussa que perficere vsurpatur. Ad hanc audiendi perfectionem Iacobus apostolus nos hortatur dicens, Estote factores verbi & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. Quia si quis auditor est verbi & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum na-

1. Cor. 4.

Iohan. 8.

Isa. i.

Iacobi. i.

ueritatis suae in speculo. Considerauit enim se & abiit,
 & statim oblitus est qualis fuerit, qui autem prospexerit
 in lege perfecta libertatis, & permanserit in ea, non
 auditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus
 in facto suo erit. Bonum ergo auditorem non audien-
 di attētio, sed agendi probat sollicitudo, postquam quae a-
 genda sibi sint ut deo placeat, didicerit. Hinc enim dice-
 re licebit, Dominus mihi aperuit aurem ego autē non *Isa. 50.*
 contradico, retrorsum non abiit. Interioris hominis ista au-
 ris est, quam dominus aperit, ut verba vitae in cor ei-
 us infundat, quem diligit. Sunt tamen nonnulli usque
 adeo peruersi, ut ne exteriorem quidem corporis aurem
 praeceptis diuinis praebere velint, sed seculi vanitatibus
 dediti, & temporalibus immergi negotiis ita viuunt, quā-
 si qui post praesentem vitam nihil tuturum expectent.
 Hi si qua tandem saeuientis fortunae molestia compulsi
 deo supplicat, non exaudiuntur. Neque enim liberari de *Pro. 19.*
 peccato, sed de calamitate desiderant. Ait ergo scriptu-
 ra, Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio ei-
 us erit execrabilis, ut videlicet non modo non impe-
 tret quod petit, verum etiam ipse excretur ut infidelis
 & nouissima eius prioribus peiora fiant. Aduersum ta-
 les vociferatur Ieremias & ait, Ecce incircumcisae au- *Ierem. 6.*
 res eorum, & audire non possunt, ecce uerbum domini
 factum est eis in opprobrium, & non suscipient illud.
 Sed cum ob hoc eos Chaldaeorum ditioni subdendos de-
 nunciet, innuit nobis contemnentem scripturae sanctae
 praecepta damonibus esse subiciendum, ut qui saluta-
 ria audire noluit, perditionis aeternae afficiatur suppli-
 cius.

De odoratu. Caput., XXij.

CAuedum post haec ne per narium foramina illapsus
 odor, sua suauitate animum uirilem effeminet
 & homo unguentis delibutus contemnatur, qui au-
 toritate praestare debet. Odores quippe ipsius, quemad-
 modum & cantus oris & neruorum tiliarumque sonos, ad
 sacrorum cultum datos esse meminimus, deoque lau-

des celebrandas, non ad corporis humanæ voluptatē. Odoribus tamen morbos quosdam curari quosdam ne veniant prohiberi constat, & citharæ sono Saulem regem conualuisse legimus. Rosis itaque & croco & floribus & nardo & balsamo & omnibus aromatum generibus iuxta medicorum placita vti licet, curationis gratia, non voluptatis. Eum verò qui sanus est, & in quo non est ægrotationis vlla suspicio, vnguentis deliniri flosculos naribus admouere, in cubiculo ex aromaticis suffimentis frangente desiderare, impudiciæ argumenta sunt, & eneruatæ emollitæque vitæ certissima indicia. Talium nanque vsu lenones, meretriculæ, homines que ad luxuriam se natos credentes delectantur, non illi qui virtutem præferunt voluptati, neque qui spiritui quam carni studere malunt, neque qui soli deo placere desiderant, & Christo domino dicere possunt, In odorem vnguentorum tuorum curremus, atque idem confiteri audent; Christi bonus odor sumus. Verissima autem Christi vnguenta sunt, fides, spes, charitas, castitas, pudicitia, mansuetudo, liberalitas, pax, patientia, modestia, constantia, cæteræque virtutes. quarum suauitatē quæ sibi concepit, aliarum rerum omnium fragrantiam facile contemnet, immo nefas putabit, opobalsamum vel myrrham vel stacten vel cassiam vel nardum, vel quæuis alia odoramenta olere, cum magis eum qui cælo dignus esse cupit spernere terrena, & virtutum ac factimoniarum odore fragrare oporteat. Quem si affectus fuerit, quicquid naribus gratissimum suauissimum que esse creditur, præ illo nauseam putabit. In cælo enim quo ille properat non est Engadi vicus balsami ferax, non Sabæa regio thuris abundans, non pretiosorum vnguentorum mater Arabia, sed quod his longe redolentius ac suauius habetur, diuinæ præsentis indicibile odoramentum, & cunctis animæ sensibus nunquam deturatura dulcedo, Apostolo dicente, Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec cor hominis excogitauit, quanta præparauit deus suis dilectoribus contemptoribusque voluptatis. Percurre speculatione mentis sanctorum vi-

i. Cor. 2.

tam, & si inueneris, qd per multas tribulationes oportuit illos intrare in regnum dei, impossibile esse crede, vt voluptarij ac delicati, nisi pœnitentiam agant, & mores mutent, & laboribus magis quam otio luxuriaque delectentur, eo possint conscendere & de temporalibus delitijs repente ad æternas transire.

De gustu. Caput xxiii.

Gustus quoque continendus est ne crapulæ appetentia polluarur animus. Gulæ quippe ista voluptas cum dominari cœperit, ad quæque turpia & inhonesta hominem impellit, multisq; afficit incommodis. Gula Noe pudenda detexit, Gula Loth stupratorem filiarum fecit. Gula Esau primogenituræ ius abstulit. Gula populum Israel magna ex parte repentina nece multauit, Gula filios Heli sacerdotis pdidit. Gula Helam regem Israel serui sui gladio interimendū obiecit. Gula Holophernem Assyriorum ducem vnus mulierculæ manu perire fecit. Gula Sodomitas & Gomorrhæos prius in nefandos egit concubitus, deinde igne, & sulphure de cælo pluyente extinxit, gulæ vitio id illis accidisse dominus testatur in Ezechiele, dicens, Hæc fuit iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis, & abudantia, & otium ipsius & filiarum eius. Eodem sensu in Ieremia idē ait, Saturauit eos & merchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur. Ex quo satis constat, de ventris ingluute gigni libidinis intemperiem. Cum igitur tot mala ex incontinentia gulæ deriuentur, multo tamen ærumnosiora his deinde sequuntur. Quid enim miserius quam æternæ beatitudinis expertem fieri, & nunquam finiendis affligi supplicijs? Ebriosus, inquit Apostolus, regnum dei non possidebunt. Et in euangelio seruus contumax atq; temulentus diuidi iubetur, hoc est a sanctis separari, & illic hypocritarum partem occupare vbi est fletus, & ex dolore irregetus dentium stridor. Qua in re quoniam tantum est periculi vt amplius esse nequeat, salutis nostræ sollicitus dominus de euangelio clamat, Attendite vobis ne gra

Noe.
Loth.
Esau.

Ezec. 21.

Ierem. 5.

i. Cor. 6.

Mat. 24.

uentur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa. Sed de gulæ vitio alibi plenius locuti sumus, nunc summâ perstrinxisse satis sit. Vitio autem isto carebimus, si eos imitari voluerimus qui deo placuerunt. Pensemus illorum abstinentiam, illorum quotidiana ieiunia. Multi carnem, multi vinum gustare noluerunt, dum in cælesti regno diuinæ visionis dulcedine saturari cupiunt. Quosdam pane etiam abstinuisse legitimus, & maceratis aqua leguminibus vitam sustentasse, nihil coctum comedisse. Alios herbis crudis radicibusque contentos fuisse. Alios vero per bīduum, per trīduum, per dies plures nihil degustasse. Non hoc dico ut cibis ac potu a deo creatis, ut nefas putem, sed ut eos qui carnibus etiam vinoque viciant, ab ingluuie mortifera compescā. Vescere igitur alimentis ab ecclesia non interdictis, vinum que dilutum bibe, non tamen ad voluptatem, sed ad corporis necessariam sustentationem. Vitæ inquam viciu, quo isti qui tecum in monasterio sunt vtuntur, cum abstinent, abstine, cum ieiunant, ieiuna, & semper ad memoriam reuoca, ideo te monachalem vitam elegisse, ut deo famuleris, non ut ventri seruas.

De tactu. Cap. XXIII.

1. Cor. 7.

Tactus postremo nostri synceritatem seruare poterimus, si ab his quæ rerum prohibitarum cupiditatem prouocare consueuerunt, manus continebimus. Bonum est homini (ut ait Paulus apostolus) mulierem non tãgere. Nam si venusta forma mulierem intuendo periclitatur pudicitia, & si magis adhuc cum ea colloquendo, quanto plus periculi imminere credis, si post hæc neque a tactu ipso temperas? Profecto nihil aliud restat, nisi ut uterque inter vos excitatæ consentiat cupidini, & par amborum voluntas ad perpetrandum illicitæ coniunctionis crimen feratur. Quod si manum cohibueris, ne tangas, tantum tibi conferet ista continentia, ut per oculos conceptum, per affatum auctum obscenæ cupiditatis ardorem languescere paulatim &

extingui, labefactamq; animi virtutem in integrum restitui necesse erit. Sin vero ipsum tangendi sensum non refrenaueris, igni in penetralibus cordis iam suscitato ligna addes, & incendium flammæ validioris, quod te ad interitum vsque exurat concitabis. Hoc autem exitium ne tibi contingat, audi sapientissimi Salomonis præceptum, & quod docet experro crede: malum enim in quod ipse incidit, alios cauere iubet, ac de muliere loquens: Longe (inquit) fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus eius. Cur ita, nisi ne tangendi detur facultas si propius accesseris? quanto magis proximas, tanto magis inis periculum, ne tangendo corruas. Minus tibi noxiū ignem tore crede, si manum prunis ardentibus indideris, aut ferrum candēs tenueris, quam si lasciuientem adulescentulam digito contingas. Prunæ quippe offendent corpus, puellæ vero tactus animam perimet. Pecuniæ q̄que crebra contrectatio animum ad auaritiam stimulat. Quamcunq; enim rem tangere delestat, eius largius copiosiusque potundæ auiditas crescit. Prudens itaque constitutio seraphici Francisci fuit, qua cauetur, ne monachi paupertatem, p̄fessi nummos cōtingant. sed illam eleemosynam quæ pecunia constat, secularium ministroꝝ manibus colligant, & ita igitur quæ necessitas emendicare compeilit, periculum tangere vetat, per alios recipiuntur, & per alios pro ipsorum victu expenduntur, vsque adeo stipem per se sumere riment, quam pro se poscere non verentur, ne forte contrectatione illius delinunt aliquid vltra necessitatem concupiscant. Nam illum etiam in excelsis cum sanctis habitaturum prædicat Isaias, qui proiecit auaritiam ex calumniâ, & excutit manus suas ab omni munere. Quanta autem mala pariat auaritia postea suo loco dicemus Porro illos maxime mundas manus habere decet. quibus a propheta præceptum est dicente, Mundamini qui fertis vas domini. Nihil igitur immundum tangant manus illæ quibus concessum est vt purissimū Christi corpus in sacramento palpent, & hostiam viuam offerant deo. Eas

Proue. 3

Constitutio sancti Francisci.

Isaiæ. 33.

manus ne qua peccati contamineat sparcities, meminisse debemus, ob hoc nobis a deo datas, vt ipsi præcipue qui dedit seruiant, ipsi laborent in operibus iustis actibusque probatis. Tu ergo manus tuas ad euoluendos cælestis disciplinæ libellos porrige, & in his quæ deo placent cōscribendis exerce, ad pingenda quoque fingenda ve appone simulacra illa, quæ vel spectatores ad sanctimoniae cultum accendant, vel tuam ipsius mentem, ne per inania diuagetur, honesto labore occupent. Denique modis omnibus contende, vt easdem manus tuas cū precibus puras ad cælum tollas. Ita enim facilius, quod postulaueris, impetrabis. Et quoniam hic de quo loquimur, tangendi sensus non solum ad manus pertinet, sed etiam ad reliquum hominis corpus: cuncta corporis tui membra deo auctori suo seruiant, deo in omnibus obsequantur, nihil agant in quo ille offenditur, nihil committant in quo proximi scandalizantur, in omni prorsus contactu, immo in omni omnium sensuum officio atque operatione, danda est opera vt vitetur peccatum, cuius præmium est perennis apud inferos cruciatus, & colatur virtus, cui promissa est merces æternæ in cælo felicitatis.

De remedio contra sensuum voluptatē.

Cap. XXV.

Visus. Ceterum super omnia ad reprimendam sensuum voluptatem remedia, iuuabit animo recolere quicquid saluat orem nostrum sponte in hac vita passum nouimus. Igitur si te vana spectandi voluptas prouocauerit, qualem ille voluptatem captebat cogita, cum ludæorum cerneret perfidiam, & ob id flere compelle retur, cumque eosdem contra se insurgere videret, quos ipse saluare venerat. Si tibi aurium delectatio blâdi cœperit, attende quodnam illi delectamentum erat, quotidie ab impijs conuitia audire, seque probris maledictisque inimicorum incessanter perundi. Si naribus infusa odorandi suauitas tibi insidiabitur, si gustandi luxuriosa dulcedo sui desiderium fecerit, memem

Visus.

Auditus

Odoratus

Gustus.

to illum in vtraque manu pro rosis clauos ferreos per
tulisse, in ore autem pro dapib⁹ fel, pro vino acetū sum
psisse. Si te denique communis toti corpori tactus ad vo
luptatem sollicitauerit, quem ille toto corpore dolorem
excepit, mente reuolue. Cerne coronatum spinis caput,
manus pedesque clauis cruci confixos, latus lancea vul
neratum, cuncta denique flagellis contusa membra. Ac
ne iam grandioris ætatis eam arctam viam ingressum
dicas, audi ipsum in psalmo confitentem: Pauper sum
ego & in laboribus a iuuentute mea. Ad hæc seruorum
eius, id est omnium sanctorum totam vitam, qua cælū
meruerunt percurrere, & si quid in eo molle, si quid volu
ptuosum, si quid corpori iucundum delectabileque in
ueneris, audacter imitare. Sin vero e contrario cuncta
dura, aspera, inquieta, tristia, & acerba fuisse non igno
ras, cur tu ad hauriendas conuerteris voluptates, sicut
domino tuo, ira & seruis eius dissimilis, tibi que metipsum
perniciosus? Quomodo enim eo quo illi conscenderūt,
ascendes, si longe aliter atque illi vixerunt viuas? Ec
cum diuersa prorsus agas, quomodo non etiam diuersa
fortieris? Nam si illi per terrenas tribulationes cælesti
regnum possederunt, tu proculdubio post breues terre
næ luxuriæ delicias pœnam luiturus es æternam, nisi
pœnitentiam egeris. Mitte igitur istas, quæ te nunc oble
ctant vanitates, renuntia voluptatibus, cuncta corpo
ris blandimenta, veluti pestem quandam animæ fuge,
& illa potius quæ laboriosa sunt amplectere, difficili
bus assuesce, in omnibus morū sinceritatem serua, in
nocentiam custodi, affectibusque moderare. Mode
randorum autem quæ ratio sit, quia locus hic exi
gere videtur, dicere nunc aggrediar, ope fre
tus diuina, non meis viribus, quæ nullæ
sunt, confisus.

Tactus.

Psal. 87.

Libri IIII. finis.